

zeruko ARGIA

IDAZKOLA TA BANAKOLA: OKENDO, 22 - SAN SEBASTIAN - TEL. 26666 - PREZIOA 5 PEZETA

EMAKUMEENTZAT BAKARRIK?

Aizu, ba det ipui bat... Ara;

Gogoratzen aal zera noiz izan zan butano kolorearen moda? Ba, gizarte aurreratuaren modan ibilli nai zuanak, butano koloreko niki batekin joan bear zuan ondartzara. Etorri zan gero butano kolorearen kontrako moda, eta kolore orren kontra itzezin bear zan.

Modaren modaz, oiturazkoak erabiltzea da oitura. Ez zazu bururik nekatu, zer jantzi eta zer erantzi pentsatuaz. Ortarako daude moda-egileak. Euren esango dizute zer eratako soñekoa erabili: motza ala luzea, gorria ala txuria, illezkoa ala bestelakoa.

Ori bai, gaur jantzirik txoragarriena iruditzen zaizuna biar parregarri gertatuko zaizu. Baiñan zu la-sai egon. Esango dizute moda-egileek noiz asi bear duzun parregarritzat jotzen gaurkoa eta biarkoa eta etzikoa ere.

Jantzi oi dana jantzi bear da. Modakoak izan bear dugu. Pentsatzen oi dana pentsatu bear dugu. Zer ba? Gizakumea ez aal da ba askatasuna duen norbait?

NON ZER

- **BI GAZTEK BERE BURUA IL**
Arostegik ... .. 3 garrenean
- **LIZARDI EUSKALDUN-BERRI?**
Labayenek ... .. 3 garrenean
- **«LOS RIOS» GURE MISIOAK**
Añorgak ... .. 11 garrenean
- **GURE JOLASAK GALTZEN ARI ZAIZKIGU**
Bingenek Andoaindik ... .. 9 garrenean
- **REAL SOCIEDAD-ATLETICO DE BILBAO**
Arcelusek ... .. 10 garrenean
- **BRASIL: ZUAITZA BETE-BETEAN DA**
Lertxundik ... .. 5 garrenean

EUSKALTZAINDIAREN BILLERA

Joan dan illaren 27'garrenean bil-du zan azkenengo aldiz Euskaltzain-dia. Bilduak, Manuel Lekuona jauna, leendakari ta maaiburu; Arrue, Di-harze, A. Intzakoa, Irigarai, Irigoien, Labaien eta Villasante euskaltzain jaunak; eta A. Altuna, F. Arregi, Bastarrika, Beobide, Berrojalbiz, Ber-ronda, José Estornes Lasa, Etxaniz N., Garmendia J., Garmendia Salba-dor, Lekuona Juan Mari, Lizundia Oñatibia, Ruiz Urrestarazu, Saizarbi-toria, Sarasola, Zatarain eta Zugasti euskaltzain laguntzailek, San Mar-tín, idazkari zala.

Betiko otoiz laburrak asiera eman zion billerari. Bereala aurreko illeko agiriari gure oniritzia ematerakoan, Irigoien Alpentsok eskatzen du, be-rak esanak ez daudela zeatz ema-nak agirian da zerbait aldatu bea-rrak dirala, leen jarriak. Beronen gogoa betetzeko, zuzenketak egite-kotan gelditu ziran.

Irigoien en esan auen kontra, San Martinek dio, Euskaltzaindiak kontu auek, Sociedad General de Autores, ekin aztertu dituala, ta Euskaltzain-diaren jabetasun arazoa, garbi gel-ditu dala, Azkue zanaren liburuetan.

Leendakari jaunari, anaia bat il-berri, zaio. Labaien euskaltzainak, gure dolumiña eskeiñi dezaiegula eskatzen digu. Onela egiten da.

Ondoren Eusebio Erkiaga jaunak, Euskaltzaindiaren diru-arazoen berri ematen digu. Joan dan urtearen az-kenenean gelditzen zan diruaren go-ra-beerak agertu zizkugun leenbizi ta gero gogora-arazi zigun ere, kar-gudunak aldatzeko epea betea zala ta bere diru-zaintza laga nai zuala.

Bilbaoko «Euskarazaleak» en Batza-rra, Martxoaren leenengoan izango zala ta Euskaltzaindiak bere orde-zkari bat bialdu zezala, eskatzen zaigu. Irigoien jauna izendatu zan Eus-

kaltzaindiaren izenean, billera arta-ra joateko.

«Elsa Scheelen» izeneko nobelari «Txomin Agirre» saria eman zaio-lako, Madrilgo «Fuerza Nueva»k esan dituanen berri ematen du idazkariak Symposium'i buruz, idazkari jauna Santamaria jaunaz egotekotan da. Arrue jaunak Euskaltzaindiaren nor-tasunaz itzezin zigun gero luze.

Beobide Iñakik, aditz batuaeren inguruan sortu dan sariaren berri eman zuan gero. Euskeraren estadis-tikari buruz izendatua dagoen Bat-zordea, «Gaur» koekin arratsaldean batzekotan dala, adierazi zitzaigun ondoren.

«Instituto Nacional del Libro'tik G. Díaz Plaja'k Villasante Aitari, sal-gai dauden euskal-liburuaren zerrenda eskatu dio, ta ala egitekotan gelditu da Euskaltzaindia.

Euskaltzaindiko Leendakari jaunak, txosten bat irakurri zuan, bere iru urtetako zuzendaritza adieraziaz. Ba-tasunari buruz, au esaten digu: Eus-kaltzaindiak ezin dezakeala «decre-toz» lan egin; baizik-eta argibideak emanaz. Euskaltzaindia, onelako gaietan «neutral» aritu bearra zala ta Mitxelena jaunaren iritziaz, gai-ñera, beste batzuek ere entzun bea-rrak zirala. Euskera-Batasunak, oi-ñarri zabala ta denbora eskatzen zuala, alegia.

Onen inguru eztabaida sortu zan, bakoitzak bere iritzia jalkiaz. Aita Intzak bere aldetik, lan bat irakurri zigun, «H» letra euskeran nola sar-tua izan zan adieraziaz. Ez zan on-tan erabakirik artu.

Azkenean, Euskaltzaindiak artu dituan liburu berrien izenak jakin arazi zizkiguten. Eta betiko otoitzaz bukatu zan billera.

Etxaniz'tar Nemesio

HELDER KAMA-RARI 1970'KO PAKE-NOBEL-SARIA?

Langille, nekazari, ikasle eta erri-elkarte guztiei dei egin die bost milloi batzarkide dituan Ego-Ameri-ke-tato Kristau Sindikatu elkarteak (CLASC), Pake-Nobel-Sarirako Hel-der Kamararen izena eman dezaten.

Estokolmon emango dan 1970'ko Pake-Nobel Sarirako Helder Kama-ra aukera-aukerako izena litzakeala indar aundia artzen ari da Italian. Beste orrenbeste gertatuko dala-koan gaude toki geiagotan ere.

BERTSO BERRIAK

Lenengo lau bertsoek, Madrileko «Gran Premio» deritzaion arrijaso-tzeari buruz:

«URTAİN»

Landare eder bat aldatu dute
Euskalerritako lurren,
arrijasotzen ibili izan da
beti lenbizikogarren.
«Gran Premioan» an ikusi zan
jende guziaren aurren,
asko gelditu ziran orduan
ixilik egon bearren.

Gure mutil au aspalditxoan
arri aundikin zebillen,
ondorenean kapitalera
deitu zioten lenbait-len.
Bai erantzun-e gizon bezela
ain joakabide umillen,
Telebisio bitarte asi,
ikusi gendun Madrilén.

Gizaldi ontan oraindik ez da
orrelakorik ikusi,
abilidade zoragarria,
eta indarra itxusi.
Jokatu ber zan tokian probak
egiten ziranen asi,
batek esan zun: bein jasotzen-e
au dago emen nagusi.

Lanak bukatu ondorenean
eman zioten eskua,
jende guziak ala esan zun:
au da gizon berezkua!
Merezi ere alaxe zun da
erregalo eder askua,
bost milla duro balio zitun
kopa bat zillarrezkua.

BOZEOAREN ASIERA

Lengo lan danak atzean utzi;
au dezu beste karrera,
ikusten denez onetan ere
egingo dezu aurrera.
Goietsuenei gustatu zaie
zuk dadukazun jarrera,
segundo asko baiño lenago
danak dijoaz lurrera.

Lagun bezela itzegitea
pentsatuzen det «Urtaiñi»,
borondatea beste gauzarik
ezin neioke eskeiñi.
Nolako aziok egiñak ditun
gaude ain ondo jakifi,
orren aguro mailla oietañ
iñor ez dute ipiñi.

Burrukaldia dun bakoitzean
radioetan gaudela,
Oso ederki jokatzuten du:
esaten dute onela.
Esanak zuzen egiten baitu
agindu eta bezela,
berealaxe buruan dula
Europako txapela.

Ori eginda pixka batean
bearko dezu itxogin,
urrena nora jo bear dezun
nagusiakin itzezin
Zeure gorputza preparatuzen
beti salatu alegin,
konturatu be abildadeak
iñora ez dezan aldegin.

Laguntzailleak onak dituzu,
eta ba dute modua,
zeu ere berriz ez zaude tonto,
argi daukazu burua.
Jartzen bazera prestatu eta,
artzen badezu gogua,
gazte askoa zeran artean
egingo dezu dirua.

Gure Zetzua erri maitean
gizon laiu ba zeon,
geu ere berriz aspalditxoan
olako baten deseon.
Ara, Manuel, garaian zaude,
atzerat beira ez gon,
ogeita amar urte bitarte
jarraitu gogor bozeon.

Antonio Iriondo «Bekola»
Aizarnazabal

Kontu emen! Euki gogoan!

Adiskide ta etxekojaunok!
Zuen enmazteentzako esku-erakutsirik onena. Zuen sukalderako
apaingarri
Eltze azkarra. Asadora-Freidora RADAR. Erre ta prejitzeo aukerakoa
SUPERCACEROLA A PRESION «RADAR»
Juegos Espátulas y juego Cubierto «RADAR»
LANTEGIA-INDUSTRIAS RADAR ESKORIATZA (Gipuzkoa)

BI ALDIZ ONA

BIOTER'EK babestua

Pentsugille: **VELCIA, S. A.**

TUDELA'n: Apartado 41

NANCLARES (Araba):

Urrut. 82 08 12 ta 82 08 16

Carretera General Vitoria-Miranda

Km. 12 - Urrut. 6

BONBOITEGIA
BEZUZAK

Lor

IGANDE TA JAIEGUNETAN IRIKIA

DONOSTIA

Hnos. Iturrino, 22

Urrutizkiña: 1 94 15

NERE BORDATXOTIK

Euskaltzain laguntzaille bate-
kin, akademiko batekin, izketaldi
luze samar bat izanberri naiz.

Nik nai bezin luzea ez, beta
geiagorik ez nualako. Gogorra
da, izan ere, beti denborarekin
borroka ari bear au.

Euskera litearioaren premia
zeiñek ez du ikusten?

Derrigorrezkoa degu, ta poliki
poliki bide ortara eman bear di-
tugu geure pausoak. Norbaitzuk
ori pentsatuta ibili badira ere,
nere paltarik ez da izango; ez
naiz izango ni atzera egingo de-
dana.

Txikikeri batzuk zuzentzen asi-
ko gera lenengo. Gaur bertatik
asi ere, euskaltzain laguntzaille-
ri agindu nion bezela.

—oOo—

Erabiltzen ditugun forma ba-
tzueta anarki aundi daukagula
uka ez ditekenean da.

Esateko baterako: «zun»,
«zuen», «zuan».

Iru modutara erabiltzen degu
forma au. Itzegiten bezela idaz-
ten.

Nik, neuk, egia esan, «zun»
forma nuan gogozkoena. Ala era-
bili det gelenetan.

Euskaltzain jaunak adierazi zi-
danez, «zuan» erabiltzera saiatu
bear degu aurrerantzean. Euskal-
tzaindiak, Euskal Akademiak, ori-
xe ikusiko omen du begi onez.

Poz pozik eman det amore;
pozik makurtzen det burua. Gaur-
tik aurrera «zuan» forma ikusiko
dezute nere lanetan «zun-en»
ordez.

—oOo—

Ba dira beste esakera batzuk
oso gogozko ez zaizkidanak.
Auxe bera, nik era ontan idatzi
izan det beti: «etzaizkidanak»,
eta ez «ez zaizkidanak».

Itzezin leen bezelaxe egin
bear omen degu, baiña idazte-
rakoan, batasunaren onarengatik,
goraxeago jarri dedan bezela
idatzi.

Beraz, emendik aurrera, nere
lanetan jokabide au ikusiko de-
zute.

«Etzan etorri», idatzi izan det
oraiñarte; «ez zan etorri», emen-
dik aurrera.

Gogor samar egiten da irakur-
tzeo itz bat bukatzen dan kon-
sonante berarekin urrengo itza
astea. Analoji aldetik begiratuta
onela jokatzea komeni omen da;
bide ontatik jo bear omen degu
guziok.

Euskera literarioak ala eska-
tzen badu, ezer gutxi kostako
zaigu euskal idazleoi ontara jar-
tzea.

Au ta ondotoz geiago egite-
ko prest nago euskera idatzia-
ren batasunagatik.

—oOo—

«Ezta», «eztitu», «eztaukate»,
«eztu» ta ola moduzkoak oso go-
gozko zitzaizkidan baita ere.

Aurrerantzean, «ez da», «ez
ditu», «ez daukate» ta «ez du»,
idatziko det, batasunaren onetan.

Tomás Eizmendi'ren Jatetxea

Zumai erritik metro gutxira,
ibai ertzean par-irriz,
etxe polit bat zure zai dago
euskal kutsu zoragarritz.

Arral, barazki, aragi eder;
nai dan aukera janariz,
jatetxe au bein probatzen

[duna

laister azaltzen da berriz.

—oOo—

Restaurante

Tomás Eizmendi

Curva de «Chiqui-erdi»

Tel. 86 13 90

ZUMAYA

«Egia baita», leen; «egia bait-
da», orain.

Uskeri ta txikikeri batzuk bes-
terik ez dira auek.

Zerbaitetik asi bear da, ordea.
Ta, idazten degun danok, gipuz-
koeraz idazten degun danok
(besteek ere bai, noski), erre-
gla berdiñak izango ditugu.

Zuzentzaille bat, korrektore bat
jarria dago «Zeruko Argian»:
leen aitatutako euskaltzain la-
guntzaillea, ain zuzen. On aun-
dia egin lezake bateratze lan
ontan.

Leena berritzera nator: idatzi
era ontan egingo degun arren,
irakurri leen bezela egin bear
dezute.

Norbaitetik au galdetu lezake:
Naspilla berriak sortzea ez
ote, era batera idazten dana
bestera irakurtzea?

Ba dago or arrazoi pixka bat,
baiña euskera idatzia batasu-
nik inoiz sortu bear badegu, ain
gogozkoak ez zaizkigun arau ba-
tzuk bete bearko ditugu. «Ez
zan» idatzita ikusten dezutenean,
«etzan» irakurri beti; «T» letra
sartu tartean nekeak arintzeko,
ta esateko erak eskatzen duana
egiteko.

—oOo—

Ontan daukagu beste anarki
bat:

Gipuzkoan: «Ikusi det», esa-
ten eta idazten da.

Bizkaian: «Ikusi dot».

Lapurdin, Benabarran eta Zu-
beroan: «Ikusi dut».

Zein aukeratu bear da eus-
kera idatzirako?

Euskaltzaindiak «dut» erabil-
tzea agintzen badu, oso gogoz
obedituko diot.

Ez idazleak eta ez irakurleak,
ez du batere nekerik erregla au
betetzen.

Euskera literarioak ala eska-
tzen badu, betor ordu onean
«dut» santu ori. Ez det uste
iñork bekoskorik jarriko duanik.
Bost xentimoren inportantzirik
ez duana da. Gaiñera, Gipuzkoan
bertan ere, bein Lezo ta Erren-
derira ezkerre, ondo oitua gau-
de «det-en» ordeaz «dut» entzu-
ten da.

—oOo—

Beste zerbaitxo ikasi nuan ko-
rrektore jaunarekin izandako iz-
ketaldian.

Oraiñarte goi-adartxoa (apos-
trofoa) ugari samar erabili degu
euskera.

Leen, Azpeiti'tik, Donosti'tik,
Pasai'tik, eta abar, apostrofoa
erabiltzen genduan bezela, izen
propio ezagunetan ez da orren
premiarik ikusten gaur. Euskal
Akademiak begi onez ikusiko
omen du apostrofo oriek bazter-
tzea ta aurrerantzean era ontan
idaztea.

Azpeititik, Donostitik, Pasaitik,
eta abar, goi-adartxorik gabe,
oso - osoan emanak.

Oso izen ez ezagun eta arro-
tza, danean, ziri txiki bat— txiki
bat jarri, irakurleek berezketa
egin dezaten.

Adibidez: «Spinoza-k au dio»;
Vietnam-dik nator».

Diran bezela gustatzen zait
gauzak esatea.

«H» letra sartzea beartzea
euskarentzat oso kaltegarri da-
la derizkiodan bezela, erreztasun
auek ematea oso bentajagarri
dala pentsatzen det.

Ordu txar batean irten zan
izan ere plazara, zorigaitzez, «h»
letraren arazoa. Zailtasun ikara-
garri batek artu zuan erreztasu-
naren lekua.

«H» letra erabiltzen dutenen
artein baiño anarki aundigorik
ez da ezagutu euskal saillean.
Batzuk aurrean, besteek erdian,
edo atzean, or ari dira «hacheak»
sartu ta sartu, irakurle guziek
zoratzeko eran jartzen dituztela-
rik.

«H»arazo ori izan ez balitz,
onezkero pauso aundi samarra
emanak izango giñan batasun bi-
dean.

Ziur eta seguru nago urek be-
ren bidera etorriko dirala. Bo-
rondate on pixka batekin gaurko

olatu zakarrak baretu eziñik ez
legoke.

Ori daukagu derrigor egin bea-
rra, ondoren datozen gizaldiek
gaitzetsiko ez bagaituzte.

Zer egin aundia daukagu eus-
kera literarioa moldatzen. Asi
gaitezen astiro-astiro, presarik
eta estuasunik gabe, ta... dien
tadurarik gabe, batez ere. Leen
ezagutzen ez ziran zailtasun eta
eragozpenak jartzeak ematen dit
amorrazioa; neure onetik atera-
tzen nau onek.

Arazoizkoa dan guziari; eus-
kera goxoago, leunago ta erreza-
go egingo duan guziari: batasu-
nera garamazkian guziari, pozik
esaten diot BAI.

Gogoz edo gogoz kontra, asi
naiz ni aldaketak egiten; leen
erabiltzen nituan formak zokora-
tu, ta Euskaltzaindiak nai ditua-
nak artzen.

Bedi guzia danok amesten de-
gun euskera literario ori al da-
nik azkarren egi biurtzeko.

—oOo—

Izketabidea, mintzabidea, oso
naaspildua daukagugu.

Au ez zaigu euskaldunori baka-
rrik gertatzen. Munduko izkun-
tza guzien pekatua da. Aragoiko,
Extremadurako, edo Andaluziko
bati entzuten jartzen bagera, aur-
kituko degu alde ederra beren
mintzabidean.

Guk ez degun zerbait dute
aiek ederra. Izketan ainbateko
alde daukaten arren, idaztera-
koan, eskribitzaerakoan, molde
berdiñetara errenditzen dirala.

Guk, erderazko «suave», «liso»
adierazteko, batzuetan «leun»
esaten degu; besteetan «legun».
Eskribitzeo denboran legezko-
na, jatorriarik garbienekoa erabi-
li bear degu beti.

Emen, izkuntzalari jakintsuek
ez dute dudarik egiten, eta ez-
ta nik ere nere ezjakinean.

Egitazko forma «leun» da, ta
ez «legun». Gogoan izan deza-
gun luma (pluma) artzen degun
bakoitzean.

Leun itzarekin bezela gerta-
tzen zaigu beste zientoka itze-
kin. Askotan, lau kilometroko bi-
dean (Zarautzik Getarirako tar-
tean, esate baterako), aldakun-
tza nabarmenak daude. Kastil-
lako errietan berdin.

Eskribitzaerakoan ar dezagun
danok formarik jatorrena ta Eus-
kalerrian zabalduea. Ontaraka
erruz aurreratuko degu batasun
bidean, eta konturatu gabe au-
rerratu ere.

Erderazko «seco», «árido» adie-
razteko, «leor», «legor», «leior»,
etar abar erabiltzen ditugu. Iz-
kuntzalari ikasiek diotenez, egi-
azkoa ta legezkoa «leor» da, ta
gaiñontzeokak erruki gabe zoko-
ratu bear ditugu.

Iñausketa (podaketa) egin
bearrean gera. Adar antzu gu-
ziek ebateko ordua degu, gure
zugaitz zaarrak fruturik emango
badu.

—oOo—

Iñork ez ditzala esan nai ni-
tuzkeanak oker konprenditu.

Leengo aberastasun eta ugal-
menak jarrai dezala, iñola al ba-
ledi, gure errietan eta gure iz-
ketaldietan.

Ortari ez dago batasunik egin
bearrik. Kaltegarri izango litza-
keala derizkiot gaiñera.

Euskera idatzia erekin, euskera
litearioarekin ari naiz, eta ez
aotik aora darabilkigunarekin.

Izketan desberdin geranok,
idazterakoan al ditekianik berdi-
ñen egin dezagula; euskera lite-
rario bat bataiatu, sendotu, ta
gizon egin dezagula.

Elkar zoriontzeko moduan gi-
ñake orduantxe.

Ekin gogotsu lanari, ta... aurre-
rra!

Barari

Eskualdeak eta bilinguismoa

Otsailaren ogeitalauko Diputazioaren Batzarrean izan genun le-nengo aldiz mai-buru Gipuzkoako Gobernadore berria. Eta bere egitekoari buruz eman zizkigun zenbait irizpide.

Berak esandako guziak aztertzeke asmorik ez dugu. Ezin ixildu, ordea, oinarriko eziketari buruz esan zuan au: «izkera-biko planteamentu batetik asi bear zala».

Ez da oraingotxe izkera-biko eskualdeen auzi-mauzi au. Aspalditik dabil gure Erria izkuntza-biko egoera egoki eta jator bat bereganatu nairik. Baina ez alperrik! Zentralismuaren zentralismua dala-ta, asmo jator auek aurrera-biderik gabe gelditu dira gaur arte. Orregaitik zion Resurrección Maria de Azkuek, Espainia gurekiko ama bezala ez, amatzako bezala baizik ari zala jokatzan.

Baiñan zertarako gogoratu orain, euskerari egin zaizkion ainbat irain eta eragozpen! Zertarako aitatu ere euskeraren kontza egin dan guzia eskoletan batez ere! Eskolak, bai, euskeraren illobi gertatu diran eskolak. «Ez dijoa iltzen; ill egiten dute gure euskera»...

Joanak joan. Atzera begiratu utsarekin ezer gutxi irabaziko dugu. Bear-bearrezko dugu, gaurtik bertatik egokitzea etorkizunari. Aurrera begiratu bearrean gaude, gauzak bere onera ekarri nai ba ditugu.

Aitzera aundia artu du Europa barrena «eskualdeen eta kulturaren deskolonizatzeko». Eta esaera onen muña egi biurtzeko ordua iritxi zaiola deritzagu Espainiari. Ontara jarri bearra bait dute, estadu berriak. Eta ezin aaztu Gobernazioko Ministroak, Garikano Goñik —bere garaian Gipuzkoako gobernadore izanak alegia—, dezentralismoaz, eskualdeetaz eta erri-erakundeetaz esan dituanak, Europako beste gobernuak ere, bide au dute berentzat artua.

Nolanai ere, bizi-indarrak, tajuzko zentzuak eta zuzentasunak eskatzen duten zerbait dugu. Ezin dezakegu atzera egin ontan. Begira besterik ez dugu, zernolako alegiñak ari dituan erriak, bere mailla guzietan, asmo guzi auek egi biurtu ditezten lenbaitlen.

Baiñan ez gaitzela, gero, asmo utsetan gelditu! Gaur bertatik ekin bear diogu lanari. Bereala jarriko dute eztabaidan Ezigintza edo Edukazioko Lege berria. Bat egingo dutela espero dugu, Euskal-Erriko prokuradore guziak, izkera-biko egitura jatorrak iritxi ditzagun gure errirako. Emen eta gaur bizi geran euskaldun eta erdaldunok ao batez eskatzen dugun zerbait da, egin berri diran zenbait azterketa eta estadistikak agertu dutenez.

Ez goaz, ordea, bilinguismoaren apolojiarik egitera, ain onartua dagoan ezker mundu guzian. Lenbaitlen egitekoa auxe dute erri agintariak: Unesco egin dituen lan guziak eta Europar ditugun esperientziak aztertu eta egi biurtzea.

Gure eskubideak ezagutzen ez dizkiguten bitartean, ez gera burrukan aspertuko. Guk ez dugu nai gure izkuntza, aberriko bitxia bezala gordetzea. Bitxiak lurpean edo bitrinan jartzen dituzte. Eta gure izaeraren agerpen ditugun euskera eta kultura ez ditugu ortarako. Izaerak berez-berez du eraginkortasun bat, dinamika bat. Geu izateko bear dugu.

Orregaitik, Stalinek berak ere, gizarte gertakizun guziak esplikatzeke erabili zuan eskema (estruktura eta supraestruktura) alperrikakoa zala, ikusi zuan, izkuntzaren muña agertzeraokan.

Gobernadoreak esandakoak, gure arazo nagusietako bat jaso dute zuzen-zuzenean. Bide ontatik joanean, ba daki, bai, berak erritar guzien laguntza izango duala. Zeren «auxe eskatzen du zuzentasunak: agintariak saia ditezela benetan erri txiki oien giza-balioak indartzen eta batipat oien izkuntza, jakintza...», «Pacem in terris» idazkian esaten danez.

Pertinax virtus omnia vincit. Eguneroko alegiñak guzia gallentzen du, eta are geiago arrazoia, zuzentasuna eta erriaren sena berekin baditu.

BI GAZTEK BEREN BURUAK IL

Lillen (Frantzian), bi ikaslek beren buruak su-garretan ill dituzte. Bietnamgo bonzoak bezala... Yan Palach txekotarren antzera... Gosalinez gorputza igurtzi eta su.

Bati Regis zeritzan; amasei urtekoa Faidherbe'ko ikastetxean lenengo zan. Robert, bigarrenaren izena; emeretzi urte onek; Tekniku Industrial izateko asmotan ikasle bikaina.

«BIAFRAGATIK NERE BIZIA EMATEN DET», ill aurretik esan zun Regis gazteak; «GERLA ETA GIZONEN ZORAMEN ETA BURU-GALTZEAGATIK», zion Robert'ek.

Biotz-ikara larritan zegoan Lille, Uri aundia. Ez zan arritzeko. Bere seme bat, pozoinduta, bere buruari azkena eman zion ilbeltzaren asieran. Ikasle ura ere; Beste bost ikaslek ere aalegiñak egin zituzten beren bizik galtzeko.

Mundu guziaren galdera auxen zan: «ZERGATIK BEREN ESKEU, BEREN BURUAI ERIOA EMAN DIO-TE IKASLE OEK?» Amasei eta emeretzi urtetako gorputz-illak or dau- de; ez da txantxetako gertakizuna isilik gordetzeko.

Nola artu ote zuten gazte oek, Beren buruan iltzeko asmoa...? Asmo ori egi biurtzea, Nola erabaki ote zuten? Bear bada iñork ezin erantzun, galdera oei, Urteetan aurrera goazenok seriozki eriotza oien aurrean galde egin bear genduke: Zer nai dute gaurko eguneko gazteek? Zer irrikatzen? Zergatik beren etsipena? Esperantza eza? Desesperazioa...?

«SU-GARRETAN, NORK BERE BU-

RUA ILTzea LAN OPORRA BAIÑO, ERAGINKORRAGO ETA BALORE AUNDIAGOKOA DA», zion nill aurretik Regis gazteak.

Egia esan, arazoak konpontzeko ez da bide zuzena nork bere burua iltzea. Eriotza oek ez dira iñoren- tzat ikaspiden on. Zuzentasunaren alde jokabide gogor bat artu zuten, ots eta zarata aundiko jokabidea; askoz ere zailagoa da ordea Justiziaren alde eguneroko borroka apal, illun ta isilla. Kontuz ordea: Gazte ameslarien jokabidea, egune- roko egi ta realidadea ezagutzen ez duten gazteen ekintza triste bat dala, esanik, ez dezagun baz- tertu geiago sakondu gabe bi gaz- te oen eriotza.

Gazte guri eskeintzen diegun gi- zartea, Nolakoa da...? Gaur egune- ko gaiztakeri, dollorkeri, gezur ta itxuskeriaren aurrean erabat jota, desesperatuta, daude gazte asko: Biafran goseak iltzen milloika aur... Grezian, Amerika beean, egurra, zi- gorra, miña, oiñazea katepean dau- den errukariakin... Txekoslovakia, erri txikia, Rusi aundiak oiñazpian zapaldu... Amerika goiko Estadu batuetan txuri ta beltzen artean da- goan borroka bizia... Bietnamgo ge- rra... Israel eta Arabatarren arteko eten gabeko odol ixurtzea... Batez ere arma saltzea... nazio aberatsak geiago aberasteko diru utsagatik, egiten dituzten negozio beldurga- rriak armak salduaz beste nazio- koei, elkar ill dezaten...?

Orra or zez eratako gizartea es- keintzen diegun gure gazteei. «Ara- zoak arazo, or konpon; gu beintzat aalik ongien bizi gaitezen». Ezerren ajolarik ez dutela gazte asko bizi da. Baiña gizon eta gizarteari buruz

pentsakera zuzena duten gazteen- tzat ez da atsegingarri beren be- gien aurrean ikusten duten gizar- te bizitza.

Izan ere elburu (Ideal) eder ba- ten jabe diran gazte asko degu. Ideal ori eguneroko bizitzan egi biurturik nai lukete. Begiratu luzea gazte oena. Gu, beste garaiakoak, gure erriari, bere aunditasunari be- gira bizi giñan; gazte oek, gure on- doan baiño eroso eta lasaigo ar- kitzen dira beste nazioetako gaz- teen alboan. «Itxoegiñ pitin bat- esaterik ez dago gazte oei. Aurre- rapenaren seme dira; badakite tec- nika eta jakinduariari esker, gaur eguneko gizonak bere eskuan dauz- kala lurreko miseria gutxitu, ia eze- rezta ta pake eta maitasunezko mundu gozo eta eder bat egiteko indar eta almena. Zeiñen zai zau- dete?, deadar egiten digute gaz- teek. Noizko, justizi geiago mun- duan...? Noizko, pakezko gizarte bat...? Noizko, Gizartearen alda ke- tak eta eraberritzeak...?

Gazte idealista oek, azkenik, bi- zitzaz aspergarri edo gogorkeri bi- zi baten jokabidea artzea erabaki- tzen dute... Zer daukagu gazte idea- lista oei eskeintzeko? «erteera ba- kar bat, esaten digu Bigarren mail- lako Frantziko Ikasketako Sindika- toak, Beren buruen geiegizko sa- krifizioa».

Gurasoak, gazteen ezitzalleak, zenbaterainoko idealismoa sortu- erazi bear diozute zuen seme eta gaur eguneko gazteei...? Idealis- mo ori, gaur ko eguneko gizartean, ekintzetan biurtzerik ezpadauka gaz- teak, gazteen biotz barnetan sar- tzeke eskubiderik badaukagu...? Ikasle batek bere maisu ezitzaileari zion: «Kezkati zaudete idealismo aundiegia gure barnetan sortzeko, idealismo ori egi biurtzeko erago- pen latzaren aurrean ortzak karras- katu eta leertu egingo giñake edo etsipenarekin, itxaropen- ezarekin, guzia dagoan bezela utzi.

Mundu itxi ta berekoi batean ez ditzagun gure gazteak baztertu. Ge- rorako utzi gabe, gaurko gizartean izan beza gazteak bere leku; ikasi beza gaztetandik gizarte arazoetan murgiltzen; gazte-gaztetatik egin dezagun erantzukizun-erresponsabi- lidadearen jabe, eskola, ikastetxe eta lantegietan batez ere. Gizarteko erantzukizunak ez dute bakarrik izan bear azitakoen eskuetan... Gaz- teekin banatu bear ditugu lurreko erresponsabilitateak... Burua ma- kurtu aien aurean, entzuten ikasi, elkarrekin iketatu... agintaritza za- titu zaar ta gazteen artean... Artu- eman bikain oek azi bitez sendian... jarraitu eskolan... gero lantegie- tan... erri agintaritzan... Leengo gi- roko eta gerokoak esku emanaz el- karri, naiz eta pentsakeretan ba- tera ez etorri... Orrela bakarrik gi- za bizitza aldatu eta eraberrituko degu.

AROSTEGUI-TAR JOK

zeruko
ARGIA

Zuzendaria:

MIREN JONE AZURZA
ARISTEGIETA

Naparroko-Kantauriko ta Ara- goiko Kaputxinoak argitaratua
(Carlos III, 22 - Pamplona)

DONOSTIA'n:

Oquendo, 22 - Telf. 26666

ARPIDE SARIA:

Barruan ... 215 pezeta
Korreo batasu-
netako errietan. 265
Atzerrietako bes-
te errietan ... 285
Aidez Aurrez galdetu.
Salmentan (Ale
bakoitza) ... 5 pezeta

LIZARDI EUSKALDUN-BERRI?...

Galdera oni erantzuteko, leenda- bizi, jakin bear dugu zer dan eus- kaldun berri izatea. Neretzat, eus- kaldun berri, trikitan, 10-12 urte bitartean ez etzean eta ez kalean euskeraz itzegiten ikasi ez zuana da. Aur zalarik zerbait erakutsi bazioten eta etzean edo kalean euskeraz itzezin baldin bazuan, gerta ditekete gerora euskera aaztu samar izatea, mintzatzeko atzen- dua. Baiñan, nere ustez, olakoari ezin deitu genezaiok euskaldun- berri. Gerora, euskeraz obeto ikas- ten saiatzen dalarik «euskaldun- berritua» izango da. Auetakoa genduan gure Lizardi. Zarautzen jaioa, garai artan euskaldun fami- lietan aurrei euskeraz gaur baiño geiago itzegiten zien; eta erakus- teko arreta artzen zuten. Zortzi- amar zituen arteraño gurasoak beti euskeraz ariko zitzaizkien. Ka- lean lagun artean berdin gertatzen zan. Erderaz ikasten eta itzegiten eskolan bakarrik asten ziran.

Eta alaz eta guztiz, mutillak, ba- tipat, beran artean euskeraz itze- giten jarraituko zuten. Ez da duda mudarik Lizardi ere Zarautzko es- kola-lagunekin euskeraz aritzen za- la. Amar urte bate zituaneke, ordea, Tolosara bizitzera aldatu zan. Emen batziler ikaskizunak betetzen asi zan eta lagun berriak egin bear izan zituan, ni tartean, nintzala. Es- kolapiotetako ikastetxean, lagun ar- tean oso naasturik itzegiten gen- duan: euskeraz batzuekin, erderaz besteekin. Onoko onek aitortu bear du Lizardirekin sei urte aietan ez nuala erderaz besterik itzegiten.

Euskeraz ez genekielako? Ez! Oi- tura ala artu genuelako baizik. Gu- re euskera lo-zorroan zegoan eta Lizardirena ba liteke nerea baiño zapalduagoa arkitzea.

Etzean bein mutil koskortuta ge- ro gurasoko ez ziguten euskeraz egiten. Gogoratzen naiz, ni ostegu- nero beste illoba batzuekin bizi zan izeba zaar eta oberats baten etzera bazkaltzera bidaltzen nindu- tela. Izeba eta illoba zuan ande- reñoak erderaz itzegiten zidaten beti. Illoba gizaseme jatorra zanak, berriz euskeraz. Eta biok bazkaria

bukatuta orduko baratzara alde egiten genduen gure kontuak esatera.

Zerbait antzeko gertatzen zitzaion Lizardire udaran Zarautza zijoan- ean. «Izokoak» oso erderazale zi- tuan; baiñan Konrado osaba jato- rrearekin ariko zan, euskeraz.

Batziler ikaskizunak bukatuta- koan gauzak askota ziran Lizardi- rentzat. Erabat erri aldatu kale gi- roan murgildu bait zan. Jendearte- ko orduko ar-emanetan guztioi eus- kelzaletasuna piztu zitzaigun. Eta onekin batera euskera geiago sa- kondu ta ikasten, irakurriz eta eus- kelduneri ta mendi aldera joanez.

Lizardik, ogibidean, lanean oso goizik asi bear izan zuan, baiñan lanaz kanpo ta bakar-bakarrik lege- gizon, letradu karrera asi ta amai- tu ta gizon egin zan.

Geroztik, beti elkarrekin ibilliak gera. Ogei ta geiago urteetan eus- keraz beti ari giñan, mintzaten, idazten, ikasten. Ondotxo ezagutzen ditut Lizardi erabili zituan bi- deak.

Orain euskaldun fededun ekua- zioa edo «berdinkuntza» nai ba du- zute, gaitzi zaie batzuen batzuei. Orretaz gañera «Jelkide» itza ai- patzen baldin badute ezpain arte- tik nardazko iriparra jalgiko zaie. Lizardiri berdinkuntza, oriek ez zioten batere kalterik egin. Aitzitik indarra eman zioten gure olerka- rriki aundiena izateko Lizardi ez zan beraz, euskaldun-berri izan, «euskaldun berritua» baizik. Ez dut ukatuko euskaldun-berri izan balitz meritu geiago izango zukeala. Be- netan «euskaldun-berri izatea me- rezimendu aundienetakoa da. Ar bi- tze eredutzat euskeraz ez dakite- nak. Orratiokan ezin ditugu artu beti maisu ta gidaritzat. Artaldean ere aari ta ardi zaarrak dijoaz au- rretik; eta ez bildotsak.

Nola nai euskaldun zaar onek «euskaldun berriari» txalo jo ta txapela kentzen dio burua makur- turik. Betor, bai euskaldun berrien «miraria» naiz deabruak egiña. Au, ere, azkenik, Jaunkoaren mutil bait dugu!

Antonio M. Labayen

EUSKAL ERRIA ZI- KIN ARKITZEN DA

Maiz entzunik gera, seigarren aginduan garbitasunaren aldeko itzaldiak. Baiña oraindik entzuteko gaude, izadiak, erriak eta kale-baz- terrak bear duten errespetoaren al- de, itzaldi bat bakarra.

Eta zikinkeriar buruz, era asko- tan faldatu genezake.

Ipar Europako uri garbi, loretsu eta apañak bisitatu ondoren, Eus- kal erriara abituztean, ba dirudi iku- llu edo oillotegi kaxkar batera eto- rriak gerala.

Zikinkeria, zaborra eta naastea nun nai...! Gero ta geiago...!

Europako martxa artu bear degu- la? Leku onean gaude...!

Ikusgarriak dira Alemani, Rusi, Suez, Dinamarka eta gaiñonteko errialdeetako loretegiak, etorpideak, zumardiak. Kale aietako garbitasuna. Enparantzako txukundadea. Parke- tako egokitasuna...

Uste dedanez, gizatasunaren ba- loretako mailletatik, gauza batzuek bakarrik nai ditugu gureganatu eta garrantzi aundienetakoeri, ez diogu jaramonik egiten: Lagun urkoaren- ganako eta ideolojiaren-ganako itza- la eta izadiarenganako maitasunari alegia.

Ez aal zazu iruditzen, orrela danik, irakurle...?

Begira. Ogeitazortzi millatik gorra dira eiztari gipuzkoarrak. Seimilla ta bosteun arrantzealek. Urtero be- re txarteltxo edo baimena ordain- tzen dutenak. Eizerako ta arrantz- rako zaletasuna dago, baiña zer egin dute eizearen eta arrantzaren alde?

Txori baten abestia entzuteko, kuku errelojua erosi bearra izan det.

Gure ibai gajoak, nola dijoaz? Jorge Manrike olerkariak, ustez, ezagutu zituala adierazterakoan: «Gure ildakoak dira ibaiak, itsaso- ko biziaren billa dijoaztenak»...

Illak dira, bai noski. Baiña gu gera eraille, Euskaldunen diru-ega- rriak eta aundinaik ondatu ta kis- kaldu ditu gure ibai maiteak.

Oria ta Elduarain ibaien erztean lanean ari diran papelera banaka batzuk, paper kiloko pezeta terdi geiago irabaztearren, or dijoazte ibaiak lotsagarri. Urloidi, lejiatsu, apar nazkagarri eta usai usteltzuaz.

Orrela ogeitamaika urtetan. Erria- ren eskubiderik aurrekoenetakoa zapaldu. Eta gero jakina, erria as- pertain danean, bere eskubide sa- gradu oien eske, oiuka kalera ir- tango da, orain dala denbora gutxi Erandion atera zan bezela.

Eta orduan, zigorra erriaren biz- kar gaiñera eroriko da, zoritxarrez Erandion gertatu zan bezela...

Zertarako daude ba Agintariak...? Ez aal da bere eginkizuna Legeak bete erazte ta bete ez dutenek zi- gortzea...? Ez dirudi. Izan ere Agin- tariak, Legea austen duten kontra jarrita egon bear luteke... Europa guztian, 1970, «Izadiaren Konserbazioan Urte berezia» ospa- tzen da. Gipuzkoara txingarren bat erortzen ote dan itxaropenean gaude.

IÑAKI LINAZASORO

Euskalerritik begira...

ESKUALDEAK

Naiz politikan, naiz ekonomian, naiz beste zenbait arazoetan, noiz behinka azterketa sarritan egiten dute bide onetik ala txarretik dijoazten ikusteko; zuzen ala okerbidetik abiatu ondoren konturatzeko gera gehiengoa.

Madridko agintadunak, deklarazio ugariak eginak dituzte azken aste hauetan. Gobernuak planteaturik dauzkaten arazoak ez dira nolanahikoak nunbait. Azkazu beharreko korapilloak, berriak, kontu ezin alakoak. Garicano Goñi ministroak ere, bere ardura ta kezka erakutsi digu berriro: «Eguno prolemak zuzentzeko onurakorra zaigu, ezparririk gabe, Espainiako eskualdeak aintzat hartzea, ots, estatu barruko eskualdeeri dagokienez erakundeak antolatzea».

Garicano Goñik badu motiborik asko eskualdeen berri zeatz-meatz jakiteko. Gipuzkoan gobernadoreizandakoa, Barcelonara joan zitzaigun bertako probintziako agintari bezela. Bi probintziak, Gipuzkoa ta Barcelonak herrialde berezien ezaugarri bikiak izango zituan. Hontaz ez degu dudarik egiten.

Orain, berriz, ekonomi ta gañontzeko antolaketak eskualdeak oinharritzat harturik zuzenduko dituala aitortu digu. Lan zalla ta neketsua benetan aurrerantzen zuzen eraman nahi badu behintzat. Izan ere Espainiako estadia ain da desberdina bere eskualdeetan. Herrialde asko dira ain zuzen penninsulan kokaturik aspaldidanik bizi diranak. Herri guzti hauek nola elkartuko ahalegiñean diardute. Batasuna, desberdintasuna desegiaz ez bada, ez dute antolatatu nahi izan. Egintza onak fruitu onak ematen baditu, egungo egoera ikusiaz bera sortarazi duan egintza ta erakundeak ona ta zuzena danik ezin esan genezake.

Giro berri bat datorkigulakoan gaude. Nekez, poliki, ardura gehiegirik ez duan antzera aldatuko dizkigute egungo estrukturalak. Eskualdeak aintzat harturik guztion onari gehiago begiratuko diotelakoan daude beste asko.

Gai hontaz zer esan?

Ministroaren hitzak poza sortarazi dute nere barnean, baina alaitasun handiagoa nabaituko det esanak eta izanak, hitzak egi ta errealidade bihurtzen dirala ikusten detanean. Izan ere, hitzak politik eta itxaropen tsuak entzun eta irakurri ditugu amaika aldiz, baina... guztia hitz hutsa besterik ez.

Estadu gehienetan nagusitzen zijoakien pentsakera, eskualdeak sendotuz jokatzea alegia, guganañio helduko zan itxaropenik ez genduan gaitzen. Teoriz bederik iritxi zaigu eta guztiok poztu gera. Orain praktika zai gaude..., garaia letorkigunerako prestatu, gertu, behar gera.

Gauzak berez onak izanagatik modu desberdinean erabili ditezkeenez, ondorenak ere diferenteak izango dira arrunt. Eskualdeeri begira, euren onagatik, hori aitzakitzat harturik, egiten dutena, benetan kaltegarri gerta ditek. Izan ere oraindiano izparringietan herrialdeetaz mintzatzerakoan praktika arrazoibideak baño ez dituzte aipatu. Egizkoak, ordea, herri ta etnia bakoitzaren nortasuna, bere osakuntza, dagozkien eskubideak, egizko gizarte antolaketak, etnia osatutako Europa barruko Ekarteak, t.a. ez dituzte ezertarako aipatu ere egin. Puntu hau kontuan hartu beharrekoa degu benetan. Gañontzean, Esau engañatu zuten antzera, guri ere platerkada kaxkar bat besterik ez digute emango.

Momentu hontan, sindikalismoak aukeratu izan duan bidea gogora datorkit. Langille mugimendua, bere egoeraz oharturik, injuztiziaren zamaipen zeudela konturaturik, elkartasun baten barruan, sindikatutan elkarturik, bururkari ekin zioten. Ekintzaren fruituak, garaipenaren goxotasuna dastatu ahal izan zuten.

Kapitalismoak, ordea, etzuan atzera egin, ta naiz zenbait alderditan amor eman behar izan, gerora langilledia lotzeko kate dizdiratsua asmatu zuen: konsumo-bizitzaren kate kaltegarriak, neokapitalismoaren gizarte maltzurra. Gerotik, langilleak frigorifikorik, eta beste zenbait tresnarik ez dute paltako. Zenbait tramankulu onak izanagatik, modan dauden beste zenbait erosteari askar ekingo diote. Propaganda izan da egungo enpresaren oinharritik sendo ta trinkoenetakoa. Langilledia, beraz, kapitalismoaren sarepean, askatasuna galdurik, erabat menperaturik arkitzen da, ta okerrera haxe dezute, sarritan horrelakoetaz ez da konturatu ere egiten.

Eskualde ta herrialdeen arazoa sakonki planteatuko ote digute? Praktika-kotasunari begira (eurek nahi duten praktika, jakina) bakarrik antolatuko ote dizkigute gure arteko erakuntzak? Gure logalea gehitzeo izango ote da, ala erabat esnaturik beste bizimodu sutsuago bati ekiteko?

Galderak zuzentzen denbora askoan egon gindezke, erantzun jatorrik arkitu gabe. Erantzuna geroaren baitan dago, hontaz, bada, geroak esan beza.

Izango dira noski pesimistegitaz jotzen nautenak, beti alderdi txarri begira gaudela esango dutenak. Beharbada arrazoirik ez diet ukatuko, bainan garaiz gauden bitartean, guztiok erne egotea ez ote askoz hobe izango? Arrasto zuzenaren bila saiatzea ez ote zaigu onurakorra izanero gero zuzen ala oker goazen ikusteko?

Ez, ez gera pesimistak izan behar, bainan beste zenbait arazoetan, herrialdeetan gertatua, ez dedilla gure artean berritu. Persona osoa, herri osoa, gizadi osoa degu salbatu beharrekoa, zergatik, bada, erdi bidean gelditu? zenbait sindikato erakutsi duten konformismoa gutaz jabetuko ote da?

Ikusi degu ministroaren hitzaldi gaia, bainan billatu dezagun zuzentasun nahia, ta arren, etzagun ahaztu mugaz arunzko anaia.

MIKEL UGALDE

RENFEKO tren-orduak onela aldatu berri dira: Martxoaren 2'tik aurrera, Irundik-Madrillerako Talgoa, 8'30'an aterako da Irundik; Donostia'tik 9'62'an; Gazteiz'tik, 10'37'an; Miranda'tik, 11'tan; Burgos'tik, 11'55'; eta Chamartinera, 14'50'an iritxiko da.

Irundik eta Bilbo-tik Madrillerako Talgoa, 15'45'an aterako da Irundik; Donostia'tik, 16'22'an; Gazteiz'tik, 18'03'; Bilbotik, 16'40'an; Mirandatik, 18'35'an; Burgos'tik, 19'31'an; Ta Chamartinera, 22'25'an iritxiko da.

Irundik Portugalerako Expres-a, 18'40'an aterako da Irundik; Donostia'tik, 19'17'an; Zumarra-

RENFEKO TREN ORDU BERRIAK

gatik, 20'11'an; Altsasutik, 20'40'an; Gazteiz'tik, 21'10'an; Mirandatik, 21'46'an; Burgos'tik, 23'08'an; Kusiara, 14'35'an iristeko. Irundik Madrillerako Expresa, Irundik, 21'20'an aterako da; Donostiatik, 22'04'an; Tolosatik, 22'28'an; Beasaindik, 22'43'an; Zumarragatik, 23'02'an; Altsasutik, 23'32'an; Gazteiz'tik, 0'13'an; Mirandatik, 0'44'an; Burgos'tik, 2'tan; Madrillerako, 7'45'an iristeko.

Irundik Madrillerainoko Sud-Expresa, Irundik, 22'30'an aterako da; Donostia'tik, 23'10'an; Tolosatik, 23'34'an; Beasaindik,

SASKI-NASKI

TXEKOSLOBAKIATIK
NORBERT TAUERREK

Norbert Tauer ezaguna da euskaltzaleon munduan. Gizon au bere Praga aldetik, gure gauzen berri emaille ta euskaltzale bikiak agertu da bere bizitzan. Oraingoan, gure Euskaltzaindiaren 50 garren urteburua dala-ta, gure Akademiaren berri eman du alde aietan, «Philologica Pragensia» aldizkarian.

Beti bezela, itz gutxitan jakina-razten die bere errotari, gure Euskaltzaindiaren berri. 1886'garren urtean, dio berak, Artiano ta Zuri-kaldai'tar. Aristides jaunak, Durango'ko Euskal-Festatan, Euskal Akademi baten bearra adierazi zien orduko euskaldunel.

Ala ere, 1918'garen urterarte, etzan ezer aurreratu asmo ontan. Urte ontan, bai, Oñati'n ospatu zan Euskal-Ikaskuntzaren lenengo Batzar Nagusian, sortu zuten gure izkuntzaren zaitzaille izan dan Euskaltzaindia izeneko eralguntza.

Ondoren, Norbert Tauerrek Euskaltzaindiaren xeetasun batzuek eskeintzen ditu: Nortzuk izan diran gaur arte eralguntza orren lendakari, euskaltzain eta laguntzailleak. Euskaltzaindiaren lan eta ardurak ere zeatz-meatz ematen ditu. Azkenengo, au dio:

«Euskeraren atzerapena ikusita, Euskaltzaindiak, 1966'garren urtean, Eziera ta Jakintzako Ministeritzari, euskera eskoletan eta ikastetxe nagusietan sartzeko eskabidea egin zion. Orainarte ezta ezer iritxi sail ontan.»

Praga'ko euskaltzale aspergaitz au, ez da gelditzen gure gauzak zabaltzen. Eskerrak eman bearrean

BIZKAITAR GAZTEA
AFRIKAN ZEAR JOATEKOTAN

25 urtedun gaztea dan Jesus Fernandez de Pinedo, Portugalete'n jaioa, Afrikan zear ibillaldi luzea egiteko asmotan da. Ipar-aldeetik ego muturreraino eramango du bere bidea Marruekos'tik asita. Nilo ibaia- ren uberkara lenbizi, ta gero emendik Egoafrikako Errepublikaraino neurtuko ditu bere ibillik.

Neke au guzia, bere txori ta suge-zaletasuna aberasteko gogotan artuko du. Afrikako erdi aldean bait dute egazti ta lur-arastariak beren gaude guziok, gizon saiatu oni. zerua. Onela, len ikasiak osatuko ditu, alde aietan ikusi ta ikasiko dituanen bidez.

Zambia aldean Antonio Sanchez Garcia Ariño ikustatzeko du. Gizon au alde aietako lur-esituetako eiztaria da. Bere egitekoa betetzeko, dirua ta lagunak bear omen luke. Baiña bakarrik joan bear balu ere, ez litzake atzeratuko bere asmoetatik.

Ikusten dituanak biltzeko, bere argazki-makina, magnetofonos, xee-tasunen berri emateko kuadernua ta izadiarekiko maitasun aundia eramango ditu aldean. Egunero 40 bat

kilometro egingo ditu oñiez. Illero, 1.000 bat inguru bidetan aurrera. Ezu txantxetako lana artu.

LANGILLEAK ASARRE

Araba'ko Banku-etxetako ogipekoak, beste aldetakoak egin dutenari lagunduz, Alkar-itunben berriaren kontra jaiki dira. Sindikatuko Etxean bilduak dira beren asmoak erabakitzeke.

Atzo bilduak egonak dira, ta kontu au bere arira ekartzeko, beren billeratan jarraituko dute.

Legazpian, Patrizio Etxeberriaren lantegian, iru orduko lan-oporra eginak dira. Geldiune ori, zenbait langillek diru-sari oreak iristeko gogotan egin dute.

TABAKORRIAREN KONTRAKO
ERASOALDIA MUNDUAN

Munduko Osasun-Eralguntzak antolatuta, tabakorriaren kontrako eraso sortuko da. Alkarte au ONU'ren babesean dago. Ortarako erabakia, datorren maiatzean Osasun-Eralguntzak izango duan billerari artuko omen da.

Eralguntza onek mundu guzian zabaltzeko du George Godber sendagillaren azterketa bat. Mediki au, Breña Aundiko Osasun eta gizarte-aseguratzairen sendagillari nagusieta da; ta gainera Munduko Osasun-Eralguntzaren Ekintza-Batzordeko lagun. Onek dionez:

«Egunero ogei zigarru erretzen dituan ogei urteko gizon batek, bere bizi bost urtetan mozteko arriskua du. 40 zigarru egunero erretzen baditu, bere bizi, erretzaille ez dan baten aldean, zortzi urtetan mozteko zorian izango da. Berrogei ta amar urteko erretzaille batek, urrungo amar urtetan, erretzaillea ez danak baiño bi aldiz iltzeko arrisku geiago izango du.

Breña Aundia, urtero, tabakuak sortutako gaitzez 50 milla gizon inguru iltzen dira. Estadu Batuetan, erretzailleak, erretzen ez dutenak alako bi aldiz geiago gaitzen dituzte, lan-orduak. (LOGOS).

EDUARDO TXILLIDAREN
AGERKETA

Txillida degu, gaurko edozein aztertzaileren iritzi, gaurko ertiarren langillerik ezagunenetakoa. Espainia barruan, eta ez erti-aldean motel dalako ere, ain ezaguna ez da.

Ala ere, Paris'en, oraintxe egiña du UNESCO'ren aginduz, burnizko zizel-lan bat. Egun aietan, bere erakusketak bat zabaldia du Maeght Aretoan; Parisko erakustokirik nagusienean, noski.

Bere marrazki ta irar-lanetan Txillidak lanik garbiena eskeintzen digu, izadi, sua ta beste gaietan egosia. Txillidak min du gure artean erbestetako erakusketak aizatzen ez diralako. Barkagaitza benetan gure berri-emailleen akats au.

JAURLARI BERRIA
GIPUZKOAN

Gobernadore berria degu Gipuzkoan, eta aren esanak leen-bizi Diputazioan entzun ditugunak, pozik jasotzekoak izan dira.

Julio Irazo jauna degu Jaurlari berri ori. Eta leengo egun batean bere sarrera egin zuan Gipuzkoako Diputazioan. Bere aldetik Aldundiaren lanak goratu ditu.

Bereala, gogora ekarri zituan Diputazioko Leendakariak aurrez berari aitatu zizkion arazoak. Aurrena, bere aginpide barruko ardura, au izango omen du: Diputazioaren egiteko ta erantzupidetan ez sartzea. Eskatzen badiote, bai; emango du bere laguntza gogoz.

Orregatik, Gobernadorearen egitekoa au da, bere iritzi: Gobernu ta probintziaren arteko lokarri izatea. Ta au esatean, gogoan artzen du Gipuzkoako Diputazioak egin izan duan guzia. Kondaira barruan, Diputazio au alakoa izan bait da.

«Sarri-dio, erri ta probintzietako eralguntzak, diru-banaketak egiteko sortuak balira bezela ikusten ditugu; baiña Erri-Eralguntzako 221'garren atakan esaten zaigunez, Diputazio ta Aintamentuak, Gobernu-saileko eraketak ere ba dira. Eta orrela jokatuko degu gure agintaritz bitartean».

«Gobernuak oso begi-niniko du Gipuzkoa, ta bereziki Tomas Garikano Jaunak oso gogoko du gure eskualdea. Elkarganako arreta onak, asko erraztuko du gure errietako agintarien egitekoa».

«Erri-Eralguntzako lege berriak —dio Irazo Jaunak—, erraztasun batzuek eskeini bear dizkie probintzi ta errietako eralguntzei. Onela Gobernua arindu ta eskualdetara zabaltu bear da gauza askoren ardura ta aginpidea. Onela, eskualdetakoak erantzupide aundiagoa artuko dute dagozkien lanetan».

«Eralguntza oietako ogipekoentzat, lan-sari oreak sortu bear dira; bizibidea errazteak, elkar-lana gozatu egiten bait du. Probintziako diru-maila jaso egin bear da; onela Nazio guziari laguntzen bait zaio gorabidean».

GURE UNIBERSIDADEA

Gure Irakaskintza-asmoak ere ontzat ematen ditu, esanaz:

«Gipuzkoak ba du bere nortasuna, kondaira ta bizi-leku ta diru maila, Unibersidade bat eskatzeko. Beraz probintziaren gogo au aintzat artzekoa da».

«Gure arteko izkuntzei buruz, amaren izkuntzak bere lekuan artuak izan bear dute, ta irakaskintzaren oinarri bezela onartu bear degu eskola bizi-kuntzen bidez eskeintzea».

«Kondaira-sailean ere, kontuan artzekoak dira, errietako arte ta gertakizunen azterteta. Nazio guziko Kondaira onela bakarrik osatu bait ditek».

«Aalegindu zaitezte, bada, Gipuzkoa ederrean ederrena, aurrerapenean aurrena ager din gerokoan ere. Ortarako, nere laguntza osoa izango dezute, Gobenuaren aurrean».

ERRATZU

ERRIAK ETA GIZONAK

EGUNETIK EGUNERA

OTSAILAK 27

—Italiar gobernuaren eratzeko bile-
rak (lau alderdiz osatutakoak) mo-
zu egin dira.

—Arana Osorio, Guatemalako au-
teskunderetara presentatu den kan-
didatoak, aukeratua ez bada, «golpe
de Estado» bat prestatuko duala
dio.

—Tass agentziak dionez, Pekinen,
11beltzaren 27-an 19 «polizi-gorri»
fusilatu egin zituzten.

- 28 -

—Atzo ezkerotik, frantses poli-
zia, Nanterren pakea lortu du.

—Libandar ministro batek, ONU-
ren gudariak, Israelgo mugetara bia-
li ditzatela eskatu du.

—ERRomako unibersidadean ere,
karabinero eta poliziek, gauzak kon-
pontzen gogor saiatu dira.

MARTXOAK 1

—Alberto Fuentes Mohr, Guate-
mildar ministroa, F.I.A.-ko irauntzai-
leek, libro utzi dute, heien buruza-
giaren truk.

—Nixonek kanpo aldeko progra-
maren errebisioa, aurrera eramane-
n dala agindu du.

- 2 -

—Nasserek mundu guziko arabia-
rri, Israel, lehen bait lehen za-
paldu dezaten, laguntza eskatu die.

—70 mila miloi, gastatzen omen
ditu Israeliek guda tresnetan urtero.
—Hanoi, Laosko gudan sartu da.
Pathet lao laguntzearen. Ho-Chi-
minh ibarra gordetzen lagundu bait
zioten laostarrek.

- 3 -

—Inglaterrek, Rhodesiari buruz,
haren egikera legetik kanpora da-
gola dio.

—Komunistak, Laosko hiriburua
inguratuta daukate.

—Mexikoar petroliua, zero na-
zionalizatua izan da.

- 4 -

—Aldo Moro, Italiar gobernu be-
rria osatzeko autatua izan da.

—Pompidouk, Ameriketara egin
duen bialea, bukatu du.

—Nanterreko istiluak ez dira pa-
keatu; gaur 40 polizi zaurituak izan
dira.

- 5 -

—Nuklean-harmak gehiago ugaltu
ez ditezten, erabaki sendo bat hartu
dute hanitz naziok. Frantziak eta
Txinak ez beste guztiek.

—Londresko aereoportuan huelga
berri ere. Galerak 168 milioe pts.
eguneko diralakoan daude.

—Nixonek erakustaraziko du, zein-
tzuk diran, EEBB-ren konpromisoak,
Laosen.

H eta G

ERLOJU TA BITXITEGIA

Eduardo Chopeitia

Vergara, 11 - Urrut. 17751 - Etxekoa: 22700 - DONOSTIA

JOSE ZINKUNEGI'REN

OPTICA BERRIA DONOSTIAN

URTIETAN LAN OIETAN OITUA

BARRUAN DANAK EUSKALDUNAK

HERNANI, 4 DONOSTIA

GUKELESA

Gipuzkoa'ko ta Nafarroa'ko esne onenakin gertatutako esnekiak:

- Esne Pasturizatu
- Esne soilla (esterilizatu)
- Esne autsa
- Esne-gaiña
- Guriña
- Yogur
- Batiduak

Igara auzoa - Apart. 213 - Urrut. 29060 (lau ari) — DONOSTIA

Kabi berria dezute?

Ederki!

Osatu nai dezute?

Atozte, konponduko

gera-ta

Avda. del Gral. Franco, 13
Urrut. 85 12 85

ZARAUTZ

Brasil: Zuaitza bete-betean da

«Europa-America latina» italiar komiteak Maurizio Roy «Justitia et Pax» taldeko kardenal lehendakariari bidalitako eskutitzak erantzun jakinarrak izan du. Es-
kutitzak Brasil-go torturak zituen mami (Ikus Z. A.-n
otsailak 8ko Goiz-en idaz-lana eta ikus baitare urta-
rrilaren 23-an «Le Monde»-n azaldutakoak). Erantzun
hortan, alde batetik Vaticanoak (Aita Santuak) duen
kezka azaltzen du baina maltzurkeri diplomatikoak bes-
tetik. «Betikoa» esanen dute askok baina «betiko»
hau itxaropen handikoa dela uste dut egun. Hain di-
plomatikoak izan den Elizak diplomazi horren barne-
jokaerak pixkanaka agertzen dizkigulako egun. Eta, bes-
tetik, eliza nazionalen askatasun bat eman nahi bat
iragartzen delako. Ez dakit zenbateraino den egia hau,
batez ere, Holandan gertatutakoaren ondoren, baina
egia delakoan nago Hego-Amerikan beinepein. Gezurra
dirudi baina Aita Santuak ez du Hego Amerikako ego-
eran gehigi sartu nahi. Medellin-go bilera hartan nahiko
gauza erabaki zen baina orain gotzaiak dira eraba-
ki haiek aurrera eramane behar dituztenak. Ikus baitare
Jakinen 31-32 alean azaldutako Torrealday-ren «Paulo VI
eta Camilo Torres» idaz-lana.

Brasilaz idazten ari naiz baina ez dut Elizaren gaia
baztertuko azken gauza bat esan arte. Gure politikako
kroniketan ezin dugu Eliza ahaztu politiko-indar bezala.
Hau ez zait neri eta beste askori gehiegi atsegin bai-
nau gauzak diren bezala dira. Gaur Elizak indar politiko
ikaragarria dauka, ez azken joerak hartzen dituelako;
azken joera nazio askotan posible egiten dituelako
baizik. Eta indar politiko bat izan ez ba litz, ez li-
tuzke nazio gehienetan dituen nuntziaturak izanen. In-
tergarriak izanen direlakoan nago Goenagak datorren
asteetan huntaz azalduko dituen artikulak. Batez ere
Eliza garbi bat nahi dugunontzat. Eta baita gure ego-
eran beti Gotzaiaren hitzaren zai dauden guztientzat ere.

Hau dena harira dator, Brasilen Elizak duen indarra
kontuan hartzen ba dugu eta Brasilen, apaiz asko iraun-
tzen parte hartzen ari direla kontuan hartzen ba du-
gu. Hau hor dagoen fenomeno bat da eta ezin dezake-
gu ahaztu. Marighela hil zutenean, bi dominiko zeuden
bere zai, elkarriketa baten zai, edo nork daki, gertaera
huntaz izan diren deklarazio kontraditorioekin.
Indarkeria sortu da Brasilen

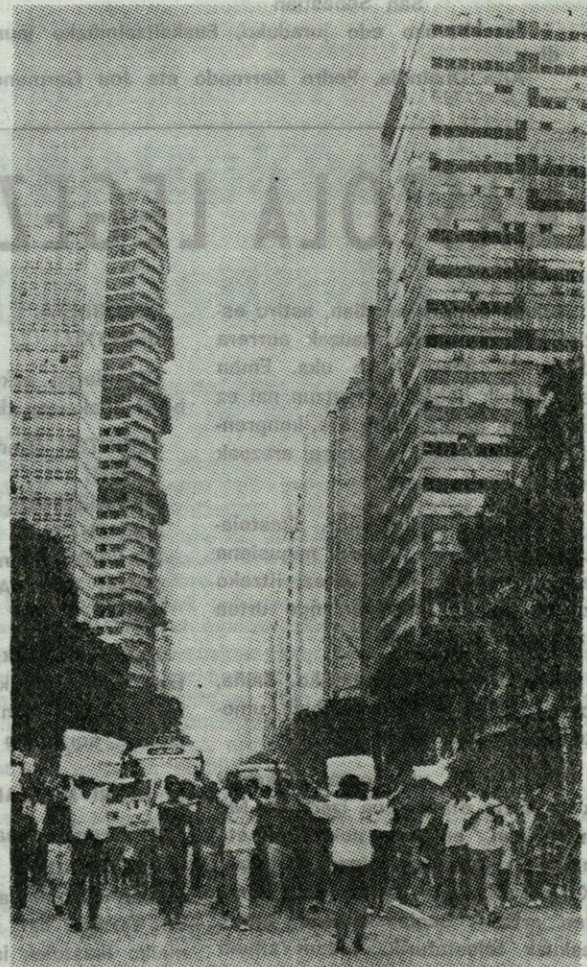
Zuhaitza bete-bete egin da. Herri-eskubide demokra-
tak austeko beldurrik ez duten agintarien aurka sortu
da indarkeria. Egun, zer-ikusirik handia dago eskubide
horiek kentzearen eta iraultza, indarkeria sortzearen
arte. Praxisean beinepein. Joan diren urteetan, Costa
e Silva zenaren aginte militarrean oso zaila zen irau-
leen egoera eta arrazioa. Costa e Silva-k ezer autsi,
ezer kendu ez zuelakoan dago. Ez zuen ezta ere
eman. Baina gutxienez, brasildarrek zituzten herri-es-
kubide kaxkarrak mantentzen ahalagindu zen. Baina
herri-eskubideak austen direnean derrigorrezkoa izaten
da indarraren biztueria... lehen herri-eskubideak inda-
rrez kendu dituztelako, noski. Eta hauxe da Brasilen
gertatu dena. Lehendabizi, 1968 an Rio de Janeiroko neu-
rri handiko manifestazioak estudianteen mugimenduen
alde. Garrantzi handikoa duzute gertaera hau: Lehen-
dabiziko aldia da mugimendu herriko batek burgesi-
txikia bereganatzen duena. Gero, harrobietako asaltoak
dinamita hartzearen, bankuetako atrakoak, izen handiko
gizonen baiturak. Geroaren geroan, kolpe handienetako-
a, 1969ko irailaren 4ean: EB-ko enbajadore Charles
Burke-n baitura. Honekin sortu zen «hiriko gerla», dipu-
tatu komunista izandako Carlos Marighela buru biziene-
tako zelarik. Baina, eta berriz diot, hau dena aginteak
herri-eskubide batzuek kendu zituztenean bakarrik sortu
zen: Gazteriaren zapalketa, sindikatoen askatasun-eza
jabetu ziren Brasilen, beste gauza askoren artean.
«Os Fusiz» eta «Antonio das Mortes».

Harira dator Brasilgo bi film hautaz hitzegitea lehen
Elizaz hitzegitea harira zetorren bezala, Brasilgo egoera
oso ondo aztertzen bai dute (Ikus «Nuestro Cine» aldiz-
kariko 60 eta 61 zenbakiak).

Hain zuzen ere, halabeharrez noski, filmgintza harri-
garri eta onenak Hego-Amerikan sortzen ari dira. Izen
lerroa amaiarik gabea da: Gerra, Rocha, Carpenter,
Marquez, Lezana Lima, Cortazar, Borges... Halabeharrez.

Estetika-era berri bat sortzen ari da Brasilen eta
Hirugarren Munduan. Aspertuta gaude gure Europa
Zaharreko sasi-hizkuntza sofistikatuek. Joku metafisi-
koak (metafisikoak ote?), introspektiboak, ilunak, gi-
zaldiak zehar izan ditugun represioen adierazgarri, Al-
dous Huxley-ren «Un mundo feliz»... Egoerak berega-
natu egin gaitu gure egoera gureganatu beharrean. Eta
hau Artean bezalatsu gertatzen da politikan, Elizan,
kulturan...

Oso aurpegi desberdina dauka Hego-Amerikako kul-
turaren bizkunderak: Hizkuntzaren lehendabiziko maile-
tatik hasiak daudela dirudi. Hegel-en historia origina-
la. Majia, sorgintza, beldurra, «Ehun urte bakardadean»,
ojetoen esanahi gizonen-gaundikoa... Beste errealtate
desberdin bat benetan. Hego-Amerikak Europak baino
une larriagoak bizi ditu, zalantzarik gabe, baina egoerak
ez ditu herri haiek zapaldu. Beraiek dira egoeraren

Hego-Amerikak, Europak baino une larriagoak bizi di-
tu. Argazkian, estudiantek Rio de Janeiroko kaleetan,
1968'garren urtean

jabe. Bizi-nahi, esan-nahi, dehadar egin nahiaren usaia
nabarmentzen da Andesko mendien horma guztietan.

Zuhaitza gainezka. Aurki eroriko dira igaliak zuhaitz-
tik eta «Antonio das Mortes» filmean ikusten den beza-
la, polizia bera ere herritar hurbiltzen ari da, herriaren
majiak, folklore erlijiosoak, odolak hotseginda. «Anto-
nio, zuk atzo hil zunduen «cangaceiro» hura nere
anaia zen» esaten dio neska batek gobernuak bidalita-
ko polizi bati. Eta Antoniok «orain arte ehundaka «can-
gaceiro» hil ditut. Ez nau hilobiak onartuko Brasilgo
koronel guztiak hil arte».

«Os Fusiz» filmean berriz, (Rocharen filma baino
zaharragoa da) soldadu batzuek herri batean sartzen
dira kamioiak bat janariarekin. Herriak janariak «la
purten» dituztenean, soldaduek ere parte hartuko dute
herriaren gosean. Soldaduak ere zapalduta daude. Bai-
nan ez dira «Antonio das Mortes», Brasilgo koronel
guztiak hil behar dituen gizon harrigarrien posturara
iristen. Egon eta egin. Hona hemen bi filma hauen des-
berdintasuna. Baina adierazten digutena oso interes-
garri zaigu: Alegia, polizia, ejerzitua, herriko den
jendea eta herriaren aurka dabilen jendea ere herria
beza zapalduta dagoela. Zuhaitza frokatu da

Zuhaitzak igaliz bete dira eta igaliak prest daude
jendeak jateko, jendearen gosea asetzeko. Hau dena
Brasilen eta Hego-Amerikan gertatzen da. Une larriak
dira benetan eta ez du mundurik merezi optimismoz
jokatzeko. Baina gutxiago merezi du pesimismoak era-
gitea.

Gure herriarekiko aplikazioak ere oso errazak dira.
Galdera bakarra, Europa zaharraren sasi-hizkuntzan
ahalegintzen ari aal geran ala Hego-Amerika-ko hizkun-
tza orijinalak bereganatu aal gaituen.

Gure literaturaren, gure kulturaren aurrerapenean
pentsatzen ba dugu oso interesgarri iruditzen zait gure
begiak Hego-Amerikan kinkatzea, ez iduri bezala, ez
edibide bezala, orijinaltasunean ahalegintzeko baizik, ez
aparteko herri geraldiko edo honelako aldrebeskerien-
gatik, geuk geurea egin behar dugulako baizik, herri-
inpersonalena ba gera ere. Hau da herri konzeptua,
«gu» izatea, eta beste askoren arloan jarraitzeak beti-
ko lokarrietara garamazki edo oso erraza da honelako-
ren bat gertatzea. Herriaren orijinalitatea, herriaren la-
nean datza. Honek ez du esan nahi ugartearen aldeko
naizenik. Ezta gutxiago ere. Lanaren aldeko naizute
eta lanik egiten ote dugun galderari zer erantzunen
zenioke zuk? Hitzegitea ez dela lan gehienetan, berri-
txukerietan erortzea baizik

ANGEL LERTXUNDI

«XENPELAR» SARIA

EUSKALTZAINDIK, aurreko urtetan bezela aurtan ere, «XENPELAR» SARIA deritzan BERTSO-BERRI argitalduen sariketa egitea erabaki du gure bertso-jaritzalleen artean.

Sariketa ontarako izango diran bertso-sorta oiek aurrez pape-
retan edo aldizkarietan argitalduak beariko dute izan.

Datorren Apirillaren 10'era Euskaltzaindiara bialiak izan bear-
ko dute zuzenbide ontara:

ACADEMIA DE LA LENGUA VASCA
«Xenpelar» Saria
PALACIO de la DIPUTACION
San Sebastian

Maai-buruko edo juraduko, Euskaltzaindiako jaun auk izango
dira:

Aita Onaindia, Pedro Berrondo eta Jon Garmendia («Zeleta»).

IKASTOLA LEGEZTUAK

Nekez, tirabira aundian, astiro as-
tiro, emeki emeki, gauzak aurrera
dijoatzela ezin diteke uka. Emen
ere gaitzik gogorrena entzun nai ez
duen ura, alegia. Baita ere, konpren-
ditzin dut bakoitzari bere arazoak
lepotik eltzen diola.

Puntu oni dagokionez, Ikastola-
Legezteari alegia, urterik nagusia
eta argitsuena, nere ustez, iltzeko
zorian zegoan 1968'garrengo urtea
izan zala, ziur nago.

Urte ura joan zan betiko. Baiña,
bere frutuak or daude elduak, umo-
tuak, urre margokoak.

Esan degun urte ontan, elkar-iz-
keta larria eta sutsua izan zan Mi-
nisterioan, emengo norbaiten eta
an, gure arazoetan bigarrengo dan,
Karlos Diaz de Largauidia jauna-
ren artean. Begiak zabalik, mutu,
eskuak tolostaturik, entzun zituan
arrazoi larriak eta astunak.

Gure Ikastoletako millaka aur ofi-
zial biderik gabe. Milloiak tartean,
arriskuko jokuan, zalantzan. Gura-
soen larritasunak eta ezinegonak.
Indarkeria, atarian, agian.

Andik laister, karta bat eldu zan,
esanez, une artan bertan, asi zira-
la aspalditik lotan zeuden paperak
aztertzen eta zenbait Ikastola on-
tatz emanak izango zala.

Esana izana bihurtu zan.

An eta emen, Ikastola bat edo
beste legeztua aurkitzen zan. Erren-
deri, adibidez, bere aldetik joka-
tuaz.

Baiña, geroztik sailka lortu dira
Ikastola legeztuak. Ona emen izen
geienak, denak ez badira ere:

PASAI ANTZIO.

PASAI SAN PEDRO.

HERRERA.

ZURRIOLA (Donostian).

ORIXE (legezteko zorian).

BILLABONA.

TOLOSA (Laskurain Ikastola).

J. L.

Ez Merkenak

Bai Onenak!

Janari bidez izaten dira
ganadu on, indartsuak,
Eta nora jo jakin bear du
baserritar burutsuak,
Berebiziko aragi pillak;
gañera esne putzuak,
Oiek guziak berekin ditu
Fanderia'ko pentsuak.

FANDERIA

ERREENTERI

Euskalerriko arte kronika

Rikardo Ugarte de Zubiarrainek,
Donostiako «Binal Internacional de
Escultura» agerketan lehenengo sa-
ria irabazia du. Bere eskultura «Este-
la» izeneko da, San Sebastián egu-
nez, «Centenario» emparantzan inau-
guratu zana. Orain bere azken la-
nak agertuak ditu «Huts-eko» areto
ederrean. (Urtarrilaren 19-tik, otsai-
laren 19-arte).

Interesgarria dugu exposizio hau
ikuspegi zabala ematen bait da
(oleo eta eskulturak) eta eskultu-
ra-gile honek gaurko euskal-arteari
ematen dionagatik.

Euskal eskultur-eskola munduko
oberenetakoa dugu, hutsa eta ba-
rrungo espazioak ditu kezka eta
lantegi; eskola honek lagun berri
bat du eta, bere zenbait obratan
asten ari dala ikusi arren, konzepzio
eta egitura berrietara doala esan
dezakegu (burni gorritzko obra txi-
kiak).

Ikasketa bat agertzen du, hau da,
formen aurrerakizun bat ekilibrio
soil eta sotiletatik (n.º 1, 17 y 18)
forma zailgoetara. Naurri txikiko
obrak betegoak eta dendu edo eki-
librio obekoak ditu.

Ikuslea lasaigo sartzen da haue-
tan; neurri handiko obratan ez be-
zela. Moldagabe samarrak gertatzen
dira, ekilibrio gabekoak (beste hain-
beste derizkiogu bere obra «Estela-
ri» buruz), ez dute arte-lanak duen
«hori».

Nabarmena da, bai, Ugarteren
obran Txillidaren eta Euskal-eskola-
ko beste obrek duen senidetza,
aaidetasuna. Urrengo urtetako jar-
dunean du bere etorkizuna, bere bi-
zitza. Uste dugunez, emendik aurre-
ra arreta haundiz begiratu behar du
zer agertzen duen, lana ongi osa-
tua egotea, balio duena bakarrik
agertzea.

Bere margoak balio gutxiagokoak
dira derizkiogu. Apaingarriegiak
ditu, erraxak, bere eskulturetako
borradore grafismoak, apuntetat
balio dute.

Dana dala lana eta seriotasuna
badu eta badaki nora joan nahi
duan; honek «gaur eta hemen» ga-
rrantz haundia du gure herriaren-
tzat.

Jesús Montes Iribarrenek udala-
txeko aretoetan agerketa bat edukia
du laburraraoan. Bera expresionista-
harian orain gehien liluratzen due-
na Nafarroako Bidasoa inguruko pai-
sajea da: baserri zahar, antzinako
mueble historioz beteak, zuhaitz
iarra...

ERAMAN - EKARRI'ra
AGENCIA

Transportes A L E

EUSKAL IRRATSAIOAK
ERRI GUZTIRAKO
Iparraguirre, 8 - DONOSTIA

Eraria epela dagoa?
FAGOR'ek
oztuko du berela

Gaurko pinturaren moldeen ardu-
rarik gabe J. Montesek bere pin-
turaren poetiko eta sakonean jarrai-
tzen du, errealtatean are sakonago
joanaz.

Bizirik gabeko naturalezak, porze-
lanak, pitxarrak, otarrak lotuaren
eta askatuaren tartean daude. Ikus-
ten ditugu gauzen izate sakonena
arkitze-irrikia nabarmentzen zaio.

Bereiziki aipa behar ditugu hemen
Baztan haranako udazken paisajeak.
Orlegi ilun indartsuak eta lur-margo
edo okreak aditzera ematen digute
J. Montes izakera sendoa. Honela
orain arte eman ez dan ikuspegi
bat eskeintzen digu: Euskalerri ar-
gidunaren ikuspegia, alegia; Nafa-
rroaren ikuspegia. Laburki ematen
digu bainan ezer pobretu gabe. To-
nu indartsu eta elduaz betetzen di-
tu bere obrak, lan finiez eta ongi-
-esanez benetako kategorizko eta
nortasuneko kuadroak iritxiaz.

Montestarrak beti izan ditugu
hezigaiztak, bakartiak, eta zakar sa-
marrak bere inguruko pintura es-
kolekin. «Gauzak» esan dituzte or-
dea eta plastikuki ikusarazi ere bai.

Jesus Montes bere aita bera eta
honen obra ederrak hobetzeko, su-
peratzeko, bidean doa.

«Euskalerriari txirrundulari-
itzulia». Kartel-agerketa

Zabalkundelari ezagunak eta zen-
bait afizionatuk bidali diuzte beren
karteak aurtengo txapelketara, eus-
kalerriari txirrundulari-itzuliri bu-
ruz.

Felix Garrido jaunari eman zaio
lehen saria. Felix Garrido hau, In-
dustrias Grafikas Valverdeko mar-
golari eta zabalkundelari dugu, eta
saria bere «pisando la meta» izen-
eko kartelagatik irabazi du. Za-
balkunde dibujorako gairik haun-
dienetakoa duena da Garrido. Exi-
to asko opa dizkiogu.

Zenbait berri

● Datorren azaroan Eibarren Zu-
loagari egingo zaion omenaldira
etortzekoak dirala esana dute arte-
kritiko eta Zuloagaren biografo fa-
matua dan Lafuente Ferrari jauna,
Sebastian Miranda eskultorea, An-
tonio Diaz Cañabete kritiko eta ze-
zenlari izandako (ex matador) Do-
mingo Ortega, hauek esan bait zi-
ran «Antonio Sanchez-eneko» ta-
bernan Zuloagaren tertuli-lagun.

● Eduardo Txillidak, Paris eta Ma-
drilko galeria banatan agertzen di-
tu bera lanak. Noiz izango ote du-
gu Donostian ikusteko zoriona?

EDORTA KORTADI

Landola-erramintak — Lan-tresna guzietarikoak — Galtzairu
kalibratuak — Leunketa gaiak

F ERRETERIA U NZETA

EIBAR. Apartado 18. Ibarrecruz, 14

Urrutizkiña: 71.000

Baserriaren alde
EUSKAL ETA ERDAL

Caja de Ahorros
Municipal de San Sebastián

Banen baneko azyiak
Ongarri ta abonoak
Belar Zuloak

Erosi edo berritzeko diru
aurreratzea

Baserri, lur-tresnak ta abar

Torelavega'ko Perira joan
etorriak

LABAYEN JAUNARI... Teatroari buruz

Otsaillak 22 garrenean Zeruko Ar-
giak antzerkiari buruz argitaratu
duan lan ederraren arira natorkizute.
Labayen jaunak garbiri azaltzen di-
gu euskal teatroak zer bear duan
izan. Eta, bene-benetan, dionarekin
bat natorkizute.

«Jendearen aurrean agertutakoan
bakarrik esan bait dezakegu Tea-
tro lan bat burutzen dala». Egia
borobilla. Baiñan onetaz, eta Eus-
kaltzaindikoa danez, galderatxo ba-
tzuek egin nai nizkieke Labayen
jaunari. Bat. Saiatzan aal da geiegi
Euskaltzaindia, edo bere gizon ba-
tzuek, ori alaxen gerta dedin? Igar-
tzen diot erantzuna: sariketa asko
eratzen dirala...

Ala ere, adiskide, teatroari buruz,
dizozun bezela «cerrado por defun-
ción» iragarri bearren ez ote gau-
de? Ongi dakizun bezela, euskal-
teatroa krisis beldurgarri batean ar-
kitzen da. Ez idazleen, antzeslarien
krisisean baizik. Nik ez dakit, bai-
kotak edo zertzuk eragina, baiñan
antzez-talde guziak motelduta daude,
nagi. Etxeko gauzei jartzen bai diz-
kiegu eragozpenak, geok jartzen. Bi-
tarte, Rafael, Karina eta melena-
dunak, arrotzak jendea barra-barra
inguruan darabilzkitela.

Eta euskal-antzerkia giro makal
onetara, zer dala-ta etorri zaigu?
Euskaltzaindian dauden gizon askok
ez ote dute erru apur bat? Zue-
takoak ez ote dira euskal-antzerki
idazleak ankazpiratu dituztenak?
«Orain arte ez da gurean antzerki
on-xamar bat idatzi». «Astoaren
arrantzaren urrengoa zan antzerki
ori». «Ez degu ifioiz izan antzerki-
idazle deitzeko gauza danik, gaur
arte».

Eta bitartean, orrela despreziatu-
ta, zapuzuta ikusagatik, zurekin, La-
bayen jauna, idazle askok jarraitu
dute bere lan isilean, eskerrik gabe.
«Etxean ez dagoalako ezer onik,
kanpora goazen eskean». Eta, onela,
gure antzoki txiroetatik agertuaz
joan diran kanpoko antzerki batzuek,
emengoen pareko gelditu dira, ain
zuzen. Eta geienetan gure erriari
gozamen gutxiago eman diotenak.

Zabalkunde txar, oker-giro oni ja-
rraiki, jarri ditagun agerbide beze-
la azken onetan Donostian izan di-
la...

Deba Ibar-aldeko Bertsolarien II-n Txapelketa

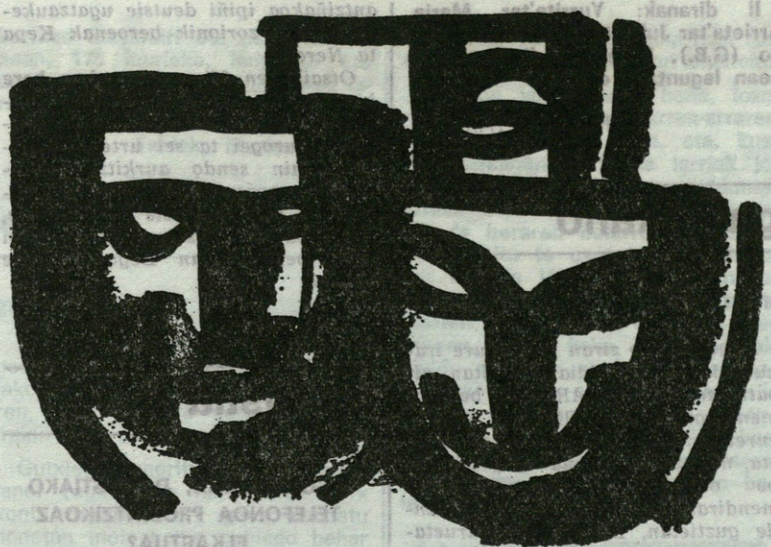
Mondragoen, gure Arrasate zaarrea, ba degu eus-
kal-giro bikaina aspaldi ontan. Euskeraganako maitasu-
na nabarmen agiri zaigu. Alegiñik asko ere egiten da
ikasten eta erakusten: ikastoletan; gau-ikastoletan; an-
dereñotarako eta irakasleentzako gertatzen; alfabetiza-
tzen... Garai batean, Prantziskotarrak bakarrik jarduten
ziran onelako eginkizunetan urtea joan eta urtea etor-
ri. Aspaldi ontan, zorionez, ba ditugu langille esko
eta purrukatuak. Gero, Elkarte edo Soziedad bat ere
bai; «DANOK». Elkarte onek ari duan lana ez ditek
esan. Urtean zear ikusten ditugun antzerki, euskal-
lelaketa edo konkurso, erakusaldi... eta abar, berari
zor dizkiogu. Egitan txalogarri ari duan lana. Erri as-
kok artuko lukete antzeko Elkarte bat.

Oraindik orain, Otsaillaren I-lean, amalau urtez be-
ko umeen lelaketa eta sariketa gertatu zuan: abesla-
rien lelaketa; olerkariena; bertsolariena; ipuihena...
Askok entzungo zenduten, noski, Loyolako erri-irratia-
ren bidez. Ura zan ikusgarria! 300 nexka-mutiko baiño
geiago bildu ziran nor geiago izan, nor obeto egin.
Azken egun artan aspaldian ez bezelako betekada
artu zuan «Gurea» antzokiak.

Orain, berriz, Deba Ibar-aldeko Bertsolarien II-en
TXAPELKETA eratu digute. Leenengo ekiañaldia Otsailla-
ren 22-an izan genduan. Amabi bertsolari inguratu
ziran:

- Gorrotxategi (Osintxutik)
- Egileor (.....)
- Azpillaga (Motrikotik)
- Narbaiza (Eibartik)
- Loyola (Itziartik)
- Iparragirre (Eskoriatatik)
- San Migel (.....)
- Beitia (.....)
- Kortabarria (Oñaitatik)
- Barrera (.....)
- Urtelai (.....)
- Odriozola (.....)

Epai-maaietako aukerak ziran: Olea. Goikolea, Gara-
yalde prantziskotarra, Ayerbe eta Agirre, Brinkolako
bertsolaria.

ran, eta diran antzerki-taldeak. Mi-
rari litzake auker emengo antzerki-
ren bat jartzea. Bein edo bein Al-
tzaga edo, donostiara zalako...

Bai aal dute talde-zuzendariak
egun sortzen diran antzerki idazkien
berri?

Bein, Tolosako «Uzturre Mendiza-
le Elkarte» antzerkiari buruz itzal-
di bat eratu zuten. Izlari, Beobide-
tar Iñaki. Eta itzaldian bai goian
diodana esan ere: ez dala euskal-
antzerkian ezer onik idatzi... Amaie-
ran, elkarrizketa etorri zanean, gal-
deratxo auxe egin nion Beobide
jaunari:

—Antzerki onik ez degula, esan
diguzu. Arren, irakurtzen aal ditu-
zu azkensariketetara azaltzen diran
lanak?

—Ez jauna. Nere eskutaraño ez
dira eltzen-erantzun zidan eskertu
nion leialtasun batean.

—Orduan...

Onekin isildu egin nintzan. Eta
antzerkiaren istoria esatera joan za-
na ere ortxe-ortxe.

Bai, sariketetara lanak azaltzen
dira, Batzuek txarrak, eta beste ba-
tzuek ez ain txarrak. Danak boronda-
tetsuak. Baiñan lanak ortxen geldi-
tzen dira izkutuan, isilik, Euskal-
tzaindiako bazterren batean autsez
estalita, idazleak eta maai-burukoak
diranak bakarrik izanik egindakoa-
ren jakitun. Ori bai, aldiridiz gure
taldetan dabilen batena baldin ba-
da, arrotzen ditugu diranak eta ez
diranak. Auspoki ekiten diogu eta
aize- parrastada sortu ere bai...

Au ez da antzerkian bakarrik ger-
tatzen. Baita beste erti-lanetan ere
gertatzen zaigu. Taldetxo berrurra
da. Danok, gure taldean bakarrik
«fenomenoak» ikusi nai. Ba-dirudi
bapatean komenentziako fenome-
noak sortu nai ditugula. Gogozko
profetak.

UXOLA

EUSKERA BATUAREN GORABEERAK

OARRA.—Aspalditxo ontan, Euskera batu-
ari buruz lan ugari iritxi da ZERUKO ARGIA-
RA. Lerro auker idazten ari geran garain, ama-
zazpi dauzkagu azaltzeko zai. Gure asteroko
au ezin dezakegu gai ortaz gainezka bete eta
neurritzen bat jarri bearrean arkitzen gera. Ala,
aitatutako lan oiek banaka banaka argitaratzea
erabaki degu. Batzuek oso luzeak dira (bost,
sei, baita zazpi folio luze ere); azkenerako utzi
eta zatika azaldu bearko ditugu. Irurogeiren
bat errenkadatik gorako lanik ez bialtzeko
eskatzen dizuegu, arren, idazleei, eta motxa-
goak badira, obe.

Z. A.

«H»-Kontrakoentzat ere batasun-bidea

Zergatik ariko burrukan-eta zorioneko «H» horregatik. Alfer alferrikako
ta buru gabeko burruka dela uste dut hori eta Artetxek dion bezala
kaltegarria ere bai.

«H»-rik erabiltzen ez dutenei «Pasatuta» daudela aurpegiatzen diete
atxezaleak; kontrakoek berriz, «noiz edo bein ezetz esaten ere jakin
berza dela-ta», ezetz esaten diote «H»-ari.

Zeinek arrazoi? Biek eta inork ere ez. Biek arrazoi: batzuek jakintza-
ko ta euskeraren jatorrizko arrazoiak, besteek praktikoak. Batzuek hiz-
kuntzaren jatorriari begiratzen diote, besteek euskeraren erraztu-beha-
rrari. Nere ustez biek arrazoi. Nork gehiago ta hobeak? Hori estimazio-
kontua da, ardurarik handiena zeri ematen zaion kontu.

Baina inork ere ez du arrazoi, euskera-batasunaren gorabehera guztia
«H» horren adarretatik zintzilika jarri-behar hortan. «H»-zaleek jakin behar
dute «H»-a hitzetan sartze hutsarekin ez dela ezer egiten batasunerako
bidean, «H»-inguruko beste letrak berdintzen ez badira. Ta «H»-a ez bai
da pronunziatzen ta beste letrak bai, ardura handiagokoa dela beste le-
trak berdin idaztea «H»-a denok erabiltzea baino.

Ta beste gauza bat. «H»-a beharrezko dela erabakitzea ez da nahikoa,
hori sartu arazteko ere kontu ta maina puxka bat behar da, diplomazia-
punta bat. Ez ahaztu «H» horrek kontrario gehiegi dituela, eta batasu-
nerako eragozpen handi ere handia dela hau?, gizonak egin behar bai
dute euskera batu gizonak, eta ez «H» delako horrek. Beraz euskera ba-
tegitoko erabili behar den jokabide-taktikari begiratuaz, inportantzi handi-
diagokoa da euskal-idazleei batasunerako gogo sortzea «H»-renganako
zaletasuna sartzeko baino. «H» arazoa astintzekoan ez ahaztu Euskaltzain-
diak letra horren aldeko erabakia hartu arren, talde handi handi baten
kontra izan zela, ta herriko jendetalde gehienaren kontra batez ere. Ger-
taera honek zuhurtasun guztizkoa eskatzen du erabaki hoiek erabiltzean.
Herriak eta bestela-pentsaleek ere beren errespetoa behar dutela. Beraz
lan egin dezagun problema hoiek askatzeko eta lagunak egiteko moduan,
eta ez lehengo bestela-pentsaleak ugaritzeko eran.

«H»-ren etsaiei berriz zer esango diet? Hori gora behera batasune-
rako bideetik ibiltzen saiatzea eta batasuna lortzea euskerarentzat be-
ntaja handia dela eta horrenbeste behinepein egin behar luketela. Beraz
gogoan euki bezate «H»-a derrigorrekotzat ez badin badaukate ere, «H»-
ren inguruko hitzaren beste letrak berdin idaztea derrigorrezkoa dela
euskeraren batasunarentzat. «H»-arentzat pronunziatzen ez delako aitzia-
kia badute, beste letraok pronunziatzen direla bai eta onhartzekoak di-
rela euskera bategitoko. Batasuna berriz ezinbestekoa dela euskerarentzat
biziko bada; batasuna behar den tamainak eta neurrian noski, baina ba-
tasuna; eta nolana ere gaurko idazleen artean ikusten dugun euskera
batuagooa ba ditekela eta beharrezko dela.

Beste arrazoi bat ere bai oraindik, neri garrantzi handi ere handikoa
iruditzen zaidana. Euskaltzaindiaren erabakiek indarrak eta baliorik euki
jartzea demokratikotzat eta jatorizat jotzen bada, gero berorren ondo-
behar badute guk emanda beharko dutela noski. Eta erabakiak botoetara
riok ontzat ematea ere jatorizat jo beharrekoo da, norberaren gustokoa
beti ez bada ere, Hola da jokua. Hala behar du izan. Nere ustez hau
da gaurregun arrazoirik erabatekoena.

Hala ta guztik ere «H»-kontuan denok bat ez bai gera etorriko, «H»
ez beste letra guztiak behinepein idatzi ditagun denok berdin Euskal-
tzaindiaren oinharizko hiztegi txikiak irakasten digun bezala. Buruz eta
sendo egindako lana da eta inoren erreparo handiegirik gabe bertanbera
onhartzeko modukoa. Adibidez:

hola idatzi beti

eta ez hola

zahar edo zaar
lehun edo leun
behera edo beera
lehenago edo leenago
aho edo ao
gehiago edo geiago
oilo edo oillo
baina edo baiña
zuhur edo zuur

zar
legun
bera, bea
leenago, lenao, leno
ago, abo, abu, au
geiao, geigo, geio
ollo
baña, baiñan, baiño
zugur

ta hola beste milla hitz ederki bateratu ditezke inori pitxirik kendu gabe
eta hitzen indarrak moteldu gabe. Bakitzak enpino puxka bat jartzea
bestetik ez da hau; eta ez dut uste halako esfortzu apartekorik inori
eskatzen zaionik. Hau egiteak berriz batasuna bide luze batean
aurreratzen dio euskerari, guztiona den euskera eta etorkizunarena ere
izatea nahi genuen euskerari. Eta nere ustez batasun hau da derri-
gorrezkoa, eta «H»-arena komenentzizkoa ta egokia. Aurrena pronunziatzen
diren letrak dute eskubide ta gero mutuek. Baina beti ere batasunak.

Bukatzean argitasun bat zor dizut irakurle. Nere lan hau «H»-z jan-
tita ikustean, pentsatua duzu inundi ere: «Hau ere atxezale porrokatu-
ren bat duk eta guri xurikeriak egiten ari duk bereganatzeko». Jakizu ba
ez dela egia. Nik ez lehen eta ez orain ez diodala «H»-ari zaletasunik;
baina Euskaltzaindiak horrela erabaki duen ezker beste biderik ez dut
ikusten euskeraren bategitzari laguntzeko eta gure Euskaltzaindiari agin-
pide apurtxo bat benik emateko. Ta pentsatu ere egiten dut, euskeraren
bategitetik «H»-a onhartzea beste preziorik eskatzen ez badigu ez dela
aski eta ni behintzat gustora pagatzekotan nagoea.

Hortik aurrerako eztabaida ta aserreak «txilibitukerixak» besterik ez
zaizkit iruditzen gure euskerak dauzkan mendia beteko korapillo ta pro-
blemen artean.

Alemania'ko Werl'etik.

FERNANDO MENDIZABAL'EK.

ANTZI

azkoiti

Herri guziak jakin dezan, honela jartzen duten propaganda-paper batzuek zabalduak izan dira.

«Eskola edo zentro berri batek ireki ditu atekak».

Eskola hau 3'tatik 6 urte bitarteko umeentzat zabaldu da.

Edade hortako haurrak asko dira gure herrian.

Zer egiten dute ume hoiak?

Jolas egin eta etxean egon...

Baina ez ahal dezakete beste ezer egin?

Bai. Hain zuzen, hutsune hori betetzera dator zentro berria. Gurasoak hala nahi-ta, 3'tatik 6 urte bitarteko umeak hezi ditezten antolatuta da. «Azkoiti'ko umeen kristau-ikas-pidea» zentro berria.

Parrokiak bere ardurapean hartzen du eskola hau ta bere laguntza eskaintzen dio.

Zer ikasiko duten umeak? Lehen-dabizi, ahalik eta ugarien erakutsiko zaie Kristau-Dotrina, betiere Konzilioaren erakutsiei lotuta. Baina ez hori bakarrik. Baita formazio ta kultura ere, ume txikien hezierari dagokion moldetan. Hantxe ikasiko dute nola hitzegi, nola abestu, eta abar, gaurko teknika berriak erabiliaz.

Azkoitiar gurasoak! bial hitzatzue zuen seme-alaba txikiak zentro berri-ri. Legearen aurrean, askatasun ta eskubide osoa duzute zuen umeak nahi duzuten eskolara bialtzeko.

«Azkoitiar umeen Kristau-ikas-pidea» abiatuta da ta danok izan behar dugu laguntzaile!!... Bazkide guzior mila esker zuen laguntza pargabeagaitik!

Batzorde antolatzailea

Beraz guziok dakizue ikastola berriaren zergaitia.

Gazte batzuek aritu dira lanean bazkideak bilatu asmoz. Txoko ta bazter guzietara ezin Zitezkean irixi. Guzior laguntza eskatzen zaizue!

Inork lagundu nahi baleza jarri dedila antolatzaileekin harremanetan edo ikastolako andereinoeri aditza emanaz... zeren penagarria litzaguke diruaren eskasia medio lan txalogarri hau burutzerik ez ahal izatea.

ORMALAMENDI

arrantzale erriak

LASTER, ANTIXOA

Euskal Erriko bajurako arrantza, ia oso-osorik, antxoa ta egaluze edo atuna izaten da. Antxoa, andia beintzat, udabarriko arrainia da; negu ostean giroa epeltzean, Prantzi aldeko itsasoetatik sartzen da Kantaurin eta emengo uretan illa bi inguru eginda Galizi aldera joanaz aldentzen da.

Antxoa, beste arrain txikiak legez, sareakaz atrapauten da era bat eta bi baiño gelagotan. Baiña, Espainiko guda amaituta iru-lau urtera leen debekatuta egoan gabeko ardora erara arrantzaten ontzi guztiak asi ziran (gau illunean arrain nai beste edozek dirdira egiten dau urpean eta ortik «ardora» izena). Ta arrezkero, askotaz antxoa geiago atrapau izan dabe gure itsasontziak. Urte batzutan gelegi be bai; ta arrainia erdi duan emon biar. Ta, askotan, kilo antxoa laurleko edo bost erria-lean erosiko leuuenik arkitu ez da ontzikadak arrain itxasora jaurti be bai.

Auxe zan orain amar-amabost urte antxoateko buruauatea: arrain ugartasuna, gelegi atrapautea.

Aalegifiik naikoa egiten zan auziaren konponketa on baten billa, batzarrak an eta emen egiten ziran. Baiña ez egoan konponketarik. Denborak bakarrik ekarri eikean, nai preskoko nai gatzituarentzat merkatua zabalduaz.

Alako baten, orain zortzi urte In-guru erabaki garrantzitsua artu eben Kantauriko arrantzaleek: antxoaren balioa ainbeste jatsi ez eitean (ez zedin) itsasontzi bakoitzak egunean 8.000 kilotik gora ez ekarte. (Egia esan, ordurarte be ontzi bakoitzak orrenbeste edo geiago arrain gitxitan eguneroko atrapauten eban.

Arrezkero aldatzen joan da antxoa kontua; urtetik urtera gitxiago atrapau izan da, batez be azkenengo bi edo iru urtetan.

Baiña arrantzaleak orrekaz kalte andirik ez dabe izan; gitxiago atra-

pautearen utsa arraiñaren balioa igoteak ordaindu dau.

Ainbat urtetan, orain sei-zortzi urte arte antxoaren balioa batez beste kiloa amar errealetik iru laurleko inguruan izaten zan. Baiña azkenengo urtetan urtetik urtera goruntz joan da ta igaz berrogei laurlekotatik gora be antxoa pilloa saldu zan.

Leen, luzaro, merezi eban baliorik ez jakon emon antxoari. Orain, oster, jateko daukan balioa baiño geiago ordaintzen dabe fabrika-jau-beak. Azkenengo amar urtetan beste arraiñak euneko eun igo badira, antxoak euneko milla baiño geiago goruntzkoa egin dau.

Igaz saneurri orreitan erositako antxoakaz egindako lana edo produ-ziñoa ikaragarri kostau da; 65 laurlekotik gora kilo gatzitua. Beraz zerbait irabaztekoan ortik gora saldu biar. Ta nok eosi ainbeste ordainduta antxoa gatzitu sistriña? ¡Urdaiazpikoa balitz ber! Gaiñera emengo fabrika-jaubeentzat kaltegarri dan beste zerbait gertau da. Leen, emengo uretatik kanpora antxoa gitxi izaten zan. Igaz, oster, Kantauritik kanpora be naikoa atrapau zan; Castellon aldean eta antxoa merkatu andiena dan Itali bertan be bai. Oraintxe, negu onetan-txe Italiatik ekarritako antxoa presk-koa jan da gure errietan. Ta arrigarrina: Argentinatik be antxoa gatzitua Euskal Errian sartu da emen fileteak egiteko.

Modu onetan gauzak dirala se-kula baiño larriago arkitzen dira kantauriko fabrika-jaubeak, igazko antxoa lanari urteare emon ezinda.

Egia esan, antxoate aurrean beti izaten da illeta jotea; ezin izango dala garesti erosi. Augaitik ikara gitxi emoten deutse arrantzaleei aurretiatz zabalitzen diran barri espa-tsuak, gero eurok ezerezean geldit-zen dirala ikusten oitua dago-ta.

Aurtengoa ikusteko dago. Edozela be laurleko batzuk geiago edo gitxi-ago antxoak balioa ez da proble-ma, orain danik gitxienean be ga-resti salduko dalako. Kontua beste au da: Zenbat antxoa izango dogu, asko, gitxi, erditsu? Bildur izatekoa au da, azkenengo urteetan antxoa atrapauteak berunzko andia egin da-belako.

Joan zirala betiko, uste dogu, antxoarik ezin saldu ta barriri itsa-sora jaurtiteak (botateak).

Baiña atsekabetsuna au da: antxoak ezin saldurik daukezen fabrika jaubeak arrain gitxi izatea naiago izango dabela, leengoak saldu aal izateko.

KAMINAZPI

mutriku

«Karitas» eko batzordeak nota au emen agertzeko bidali didate:

1969 garrengo Eguberrian izandako gora-beeraren kontu-ematea

Bildu diran diruak

Parrokiko mezetan ...	14.000
Erriko kaleetan ...	4.050
Jaialdian ...	11.800
Erriko batzuek emana ...	6.030
Aurrezkutxa Munitipalak ...	10.000

Danera ... 45.880

Zabaldu diran diruak

Jaialdia antolatzeke ...	5.079,80
23 familieren artean za-baldutakoak ...	26.500,—

Danera ... 31.579,80

Gelditzen diran 14.300,20 rekin aurtengo gora beerari erantzuten saiatuko gura.

Oarra.—S. Migel ikastolan bildu-takoaz, amabost otar zabaldu dira. Eskerrik beroenak «Karitas»-en ize-nean.

—oOo—

Illonen leenenganon, zesterorok Ain-geru zaitzalearen eguna ospatu zu-ten. Parrokian izan zuten meza. Ge-ro «Maixa» tabernan «amarretakoa». Umore onaren faltarik ez zan izan-du. Ez da ala, Patxi? Jarrai orre-la-xe urte askotan.

—oOo—

Jose Maria Ruiz Povedaren emaz-te Uranga tar Angelitak neska bat izan du. M.ª Lourdes izena jarri diote. Zorionak guraso, aitona eta amonari.

—oOo—

Il diranak: Yurrita'tar Maria, Arrieta'tar Juli eta Beitua'tar Segun-do (G.B.). Beren sendieri atseka-bean laguntzen diegu.

ANDONEGI'TAR M.

galdakano

MENDIGOIZALE TXANGOAK:

Konturatuko ziran legez gure ira-kurliak, azken aldian sarritan ai-patutzen dugu Z. ARGIA-n, bertoko mendigoizaleen ibilkerak, zerbait eurretaz idatziaz gure astero ontan; eta, merezi davalakuan gagoz, geuk be oldoztutzen ez-genduazalako mendirako txangoak, aspaldiko igan-de guztietan, Bizkai ta ingurueta-rako mendiak ziar zerbait ikusi ta ikasteko asmo bikaina ta tzaloga-riakin. Ze, gure mendietan, Eus-kalerriko mendietan da oien ingu-ruetan zer ikusi ta ikasirik asko daukelako eusko gazteak.

Ganguren, gure mendigoizale baz-kunak, igandero antolatuek dabe-zan bi edo iru txangotan izanak ga-ra, bakoitzian alderdi baten, da, egiz atsegin izan jakuz eurak, leen-nen, dabilztan batasuna, adiskide-tasuna te trebetasuna lortutzen da-belako eta'urren, jende-berebillean daben mikrofonoaren birtatez azal-duten dabelako, doizala, inguru areetan diran ikusgarria eta jakin-garriak, eta garrantzitsuak diranian bertan geratuaz, ikusgarri areek da-ben edestia eta ertia, (arte) ikus-teko eta zenbatutzeko berebil orree-tan doizana. Zein bide egokiago-rik gure gazteri garbiai kirol ba-ketsu bikain orretan trebetuaz eus-ko lurra erakutsiteko? Bai dakigu beste zerbait geiago be egin leikie-la, egin biar dogula, baina, asie-ra biar dabe gauza guztiak eta, asiera au beti izango da anura-korragea, erdi bakarrian abidan mendira joan-etorria egitia baiño. Aurrera neska-mutillak! geroago ta zakonago Euskalerriko bazter guz-tiak arakatu arte.

Gure mendizaleak Ayala'ko Perigafian

Gure argazkian, Gangurengo mendigoizale mordo eder bat Ayala aranak Menagagarain aurkitzen dan Perigafian mendi gailurrean.

JAIOZAK:

Igarobarri dogun Otsallan 25'gn. ikusi eben euren eskon barriko sendia Jaunak bidaldutako gotzon-txu bikain batekin ugarituta, leen-engo alabatxoa bera, Barrenetxea'tar Ander da Berasategi'tar Itziar guraso euzkaltzale zintzoak. Uga-tzaukeran barriz, zetan esan bez, Ainoa euskal izen polita ipiñi en-tsoen. Ondo aurkitutzen dugu An-der eta Itziar, zeuon alabatxu mai-tegarriak euskal izena jarritia, ori dalako kristau euskaldunen biarku-na, baiña, ainbat obeto izango dala-koan gara benetako euskotar eus-kalduna legez azi ta ezitia, eta, ez euskotar askok, larregik, egiten da-ben legez, euskal izen apaiñak ja-rri euren seme-alabatxak ta gero euskerarik tautik be erakutsi ez, atzeritar izkuntza edo izkuntzak erakutsiaz geure-geuria erakutsi biar leutsoen lekuan. Gure zorionik beraenak ZERUKO ARGIA'ren bi-tartez, adiskide maiteok.

Baita Usansoloko auzunen bertan Estibest'ar Kepa ta Gorostiagaitar Nerea senar-emazte gazte euskal-tzale zintzoei; egun orretan izan dabe seme eder bat, euren bi'ga-rrena eta, euskaltzale onak, akats bakuak legez, Enekoeluskal izen

antziñakoa ipiñi deusie ugatzauke-ran. Gure zorionik beroenak Kepa ta Nerea.

Otsailaren 26'gn. laga eban bere bizitza Jauna ren eskuetan, Abur-to'tar Eskolastiko gizo euskaltza-leak, irurogei ta sei urtendun da-la. Orain sendo aurkitzen zala-koan gergozan adiskide au, ta be-rak be orretara uste eban baiña, egun batetik bestera betiko joan jaku bera. Goian Bego adiskide zintzoa.

BASA-JAUN

donostia

AGORRALDIAN, DONOSTIAKO TELEFONOA PROBINTZIKOAZ ELKARTUA?

San Martzialgo kalean dago Do-nostiako Urrutizkin-Sarearen Zuzen-daritza. Aspaldiko istillua da pro-bintziara itzezin nai danean. Zentra-lera deitu bear izaten da leenbizi ta andik jartzen digute donostiarroi probintziara itzegiteko aukera. Baiña bi serbitzu auek aspaldian elkar-tuta jarri nai dira; ta ortarako iris-ten ari dira bear diran tresna ta ariak.

Urtarril naiz Otsaillean, beste tresna-sail bat iristekoa da lanbide ortarako. Berritu oiek egiten dira-nean, zuzenean itzezin aal izango degu Donostiak probintzi guzira, zentralera izketaldia eskatzeke.

Okerrik sortzen ez bada bitartean, Agorerrako bukatu ditezke lan gu-ziak eta donostiarrek bere izketal-diak erraztuko ikusi ditzakete. Ia ba, Gipuzkoa osoa urrutizkiñez lotuago ikusten degun.

DONOSTIAKO AIUNTAMENTUAN LAN EGITEN DUTEN ARDURADU-NAK MINDUTA DAUDE

Leengo batean, Donostiako Aiun-tamentuan lan egiten duten ardu-radun edo funtzionarioak, beren Ar-duradun Nagusiarengana agertu zi-ran, beren miña agertzen.

Beste lekutako langille berdiñe-kin bat egingo zituztela beren lan-sariak, agindurik zeukaten leendik; baiña berdintasun ori ez da mamitu oraindik. Madrilo Banaketak kontu ontan eman dituan argibideak ere kaltegarri izan zaizkie, nunbait.

Aiuntamentuak borondatezko or-dainketak kenduko balitu, zenbait arduradun, orain duten lan-saria bai-ño gutxiago kobratzen asiko lirake. Ori, gaur irabazten dutena, utsa da-larik.

Aiuntamentuko kargu oiek eska-tzen dituzten leiaketa zailak beze-lako nekeak dituzten beste aldeta-ko arduradunak, askozaz obeto or-dainduta daude. Ba da Donostiako Udal-etxean arduradun bat, 30 urte-tan lanean ari dana ta famili uga-ridun gurasoa bera gaiñera. Bere lan-saria amar milla pezetaraño oz-ta-ozta iristen da, illero.

Arduradunen miña, beren Nagusi dagoenak agertzeko dio Aiunta-mentuari. Arduradunen Elkarteak be-re aldetik ere lan egingo du auzi onetan.

andoain

Gure jolasak galtzen ari zaizki-gu: galtze orren zergatikakoa? Ez dakit.

Baina galtzen ari gerala, bai. Pi-lloa dala, eskuakoa, xarekkoa, erre-botea: euskal burni («palanka») bo-tatzea, dantzak eta abar. Nora goaz? Gaur gaurkoz, gure biziera illuna-rekin, kilekerrak bezela zuloetan sar-tzen asiak ote gera? Ala dirudi. Gure jolas garbi ta zuzenak baztar-tzen ari gera: oen ordaiñetan nar-ratx batzuek artzen ari gera. No-raiño joan bearko ote degu? Gaz-teek dute itz. Ta zer diote? Lizar-Makil, erri ontako dantzari talde bikaiña zanak zer dio? Nun sartu da?

Zer egiten du? Batetik besteruntz zebiltzan neska-mutil aiek nun dira? Satorrak bailira, oek ere lurpean sartzen asiak ote dira? Galdera oek egin dizkigute, Andoaingo gizaseme batzuek. Ta ara emen «Lizar-Makil» taldearen erantzuna.

«Gure erri ontan, gazte anitz da, asko: enengo eta emengo ez dire-nak: baina gure dantza oek ikaste-ko, gazte bulartsuak bear dira: ots, beren zaiñetan eusko gogoa nabal-

tzen dutenak. Astean bi edo iru aldiz ikastaldiak egitera joateko bu-ru ukatze aundia bear du; barruan euskal-gogoa nabaitu ta buru-ukatzee orrek atzeratu egiten du nunbait gure gazteria. Gu ba goaz, diote gure Lizar-Makil talde ortako gaz-teek: «Gu bagoaz» Nora? Uztera. Zer bada? Zer dala ta? Gure on-dora etorri nai duan gazterik ez dagoalako. ¡Bai zera! Bai: beste sei edo zazpi illabete barru, beste laguntzarik ikusten ez badugu, gure lan ta jolasak uztera goaz. Tamal-garria! Geure Euskal-zuaitz ontako loretxoak orrela iartzen doaz: Leen-dabizi euskera gal-zorian utzi degu-gero ia erabat gure euskal-olozte-ak (Pentsakizunak) ere bai, jo-lasak ere uzten ari gera; bertsola-riak ere ia, ia, joan zaizkigu ta or-tik aurrera zer galdurik bai aal degu?

Ta orain dantzak, geure dantzak. Negargarria da benetan, gure erri ontako bildu eziña! Ezertarako ez gera biltzen: nun sakabanatzen ge-ran? Ez dakit, baina ez gerala bil-tzen, nabarmen agiri da. Ta orain gure talde orren azken negarrak ez ote ditugu txukatuko? Ez ote diegu gure laguntzarik eman bear? Ainbeste erronka ta zalapart dara-bilkiten gazteek bultzakada bat ez ote diote erantsi bear? Nun zau-dezte gazteok? Kilekerrak bezela zu-loan sarturik? Irten zaitezte zuen zulo oetatik ta arnas puxka bat bota iezute gure «Lizar-Makil» talde orren neska-mutillak. Gerokoak, ta Orixe zanak ziona, ez dezatela esan «Erri bat izan zan»! Tamalgarri izan-go litzake. Jaiki Andoaindarrok ta azaldu: asteleenetan, asteazkene-tan ta ostiraletan biltzen omen di-ra, bere dantza saioak egiteko ta goiko La Salle» ikastetxeko gela batean.

Larunbatetan, neska-mutillek bate-ra egiten omen dituzte. Guk, «Li-zar-Makil» taldeak azaltzeko eman diguna azaldu dugu: erantzuna zuek, gazteok, eman bear duzute. Ta orain nere gaurko azken iritzia: neure us-tez, neska-mutil talde orrek altzu-ma berri batzuk bear ditu, kimu berriak. Gure erri ontan kimu-altzu-ma berriak ez ote da sortuko? Orren gizaki maixak ote gera?

Gure euskal nortasuna adierazten duten gauza asko dira: Euskera leendabizi, baina onen alboan geuk sortu ditugun beste gauza anitz, jolas, dantza, ta abar. Oek guziak bereizten dute gure Euskal-erri au besteengandik.

Gure bereiztasun oek galtzen ba ditugu, gure erria joan da ta gure erria joan ezkeru geu ere ioan gin-dezke: alperrik gaude emen. Nik onela uste dut, beintzat, Euskaldu-na ez izatekotan berdin zait Txino-tarra naiz Indiotarra izan. Jaso di-tzagun ba, gure-gureak diran oitura ta gauzak: jolas, doiñu, dantza, oler-ki, bertso ta beste guziak ta orrela beteko ditugu geure amaren bula-rrean irentsi genituanak ta onela jokutzen ez duana izan dedilla ma-darikatua.

ziga (baztan)

† ZINGAKO Done LAURENTI

Elizan MIXIO SAINDUA

Aurride maitiak:

Zazpi edo sei urtearen buruan - zortzi egunez - egunian orduen bat edo bertzeren artea Yainkoaz min-tzazen entzuzeko ez da denboraren galtzea baiño denboraz baliatzea BEARRENAREN egiteko. Ez ote da Yangoikoaren erranetarik Eban-gelioko itz au: «Ez da bakarrik ogia yanez bizi gizona, baiñan Yangoi-koaren agotik atera zen dena sola-sak dira arenzat indarra».

Martxoko Lazaro Igandian 15'tik 22-ra, Yainkoak nai badu segurik, Aita Zubiaga gure Mixiolari, —lau-garren Mixio Saindua ematera da-torkigu—; Mixio Egunak, egun aun-diak dire erri gutziarentzat. Denak elkarturik egin dezagun otoiiz ba-tzuek bertzein alde. Erriatik kan-poan bizi zeraten Zigako seme-ala-bak, al duzutenak etorri, eta ezin-duzutenak, gutaz oroitu Yaunaren aurrean.

EGUNEROKO ELIZKIZUNAK

Goitzetan: Zazpitan, Meza ta Min-zaldia.

Amabietan, Erriko Aurrek. Atzaldean: Lauetan, Mintzaldi Aun-dia eta Solas-aldi gazteekin. Erretora: Leandro Lazkoz.

ataun

Anaidi bazkari bat zala ta, 1949ko gudari taldea bildu giñan egun bat jatorra igarotzea otsailaren 22'an. Eta, egia esan erdiz-erdiz asmatu genduan. Ain xuxen antolatua zegoan dana. Luis Sastegi izan zan su-emallea ta Bitor ta Inazio eratzailleak; ataudarrak berriz ez dira Antxon, gauzak poliki-poliki baiña bear dan bezela egiten gero...

Amaita ta erdietan zinetegian Ur-tainen amabost borrokaldi ikusi ondoren, meza eder bat eman zigun Kerexeta'ar Jexusek, gure gaztealdiko kontuak berrituaz eta oraingo egoerari oinarri ta elburu batzuek emanaz. Gogoratu zizkigun gure artetik Jainkoagana bizitzaz aldatu ziran iru kinto-lagun jator aiek ere, nola ez, baita gu gizalegean ta kristau bidean jarri ginduzten Goikoe-txeandua'ar Joxe, Bikario jauna ere.

Baiña arima ase ondoren beste zerbait ere bete bearra zegoan; ala jo genduan Bitorrene jatetxera: an utzi izan bear ginduzten gure gose egarriak. Eulogio ta Jexuxen babesean euskal abesti goxoak aletu ziran... nola ez aitatu ordea Axenxio-eren bertso zahar eta ateraldiak? Aizkoran ezik ontan ere mutila da izan ere... Bejondaiala lagun!

Ezin gure arten utsegin Lasatar Jexuxek, izan ere, perrejilla saltsatan bezin bearrezkoa ta saintetegarria degu Ataungo gorabeheretan gizon auxe; nola ikastolan ala aiuntamentuan, ala elizan. Beraz lerro oeri bukaera eman aurrez, auxe esan nai nizueke ataudarroi:

Nora begira zaudete; noizko omenaldi bat gizon orri?

Orra opilla botarik..., ea nork jasotzen duan.

AITZARTE

elgoibar

Z. ARGIA, 364 garren zenbakiko artikulua, bere garaian erabakitze-rik ez degu izan. Ala ere, oraingo bi artikulua edo bi astetakoak aukuraturik ditugu eta goian jarri degu narenatik EUSKERA BATUA (1) idaz-lana aukeratzeko.

Ondoren KANOE SALTZALLEEN KONZIENTZIA aukeratzeko da, izan ere lan honek ba du bere esan nahia, eta, ez txikia.

Berri emalleetan Berastegi eta Azkoiti aukeratzeko dira.

Z. ARGIA, 365 garren zenbakia. Aste honetarako artikulurik onentzat eta zalantzarik gabe: GIZONETIK GIZONERA... idaz-lana aukeratzeko da Gainera, iritzi hau guziona izan arren, bere komentariorik ez idaztea erabakitzen da.

URTAIN ETA AZOKA PLAZA

Euskaldunok jokolariak gerala esan ohi da, eta ez da izango gezurra. Elgoibarko Udaletxeak azoka plaza zaharra bota du berria egiteko asmotan eta luzatuko dan ustea nunbait eta jendearen marmarketa etengabea. Horregatik, ondorengo diru-joko hau egin omen da; «Urtain-ek munduko txapeldun lehenago baietz, azoka plaza bukatu baino». Guk dakigunez, subastan artua dago eta 19 hilebeteko epearekin gainera. Eta subastan artu duenak, erdi denboran bukatuko duela itz eman omen du. Beraz, Urtain-ek azkar egurtu beharko ditu aurrean jartzen diranak.

DANOBAT-EGUZKI (Elgoibar)

Ba dira Euskal Herrian ainbat lan-tegi, dirua ugari irabazi dutenak, eta Euskalerrian daudenik ere konturatu gabe diranak. Herriarekin abaratu, herria eta herriko gauzak gaitzetsi. Baina guziak ez dira berdinak. Ona hemen Danobat-Eguzki-k artu duen erabakia; 175 laurleko, langileko eta urtean eman dizkio ikastolari, irakas lanetarako. Danera 250 langile inguru ditu.

DANOBAT - ACMHE (Deba)

Debarako ere erabaki berdina artu du, 175 laurleko eta urteko emango ditu bertako ikastolarako. Hemen, 70-80 langile dira.

DANOBAT - EGIKOR (Azkoitia)

Danobat Alkarguntzak Azkoitiko Egikor-en bitartez lagunduko dio

bertako ikastolari eta neurri berdinean, 175 laurleko, langileko eta urteko. Erakutsi ederra norbaitek jarraitu nahi badu.

Taldeko Marisabelek

eibar

ZORIONAK

Zorionak emon beharrean gagoz geure Imanol Laspiur maixuari. Halakoren baten, isilune luze ondoren, bere euskera eder eta joria irakurtzeko aukera emon digu-ta.

Gutxiegi generitzen bere agiriko lanei (eguneroko lan apalok nork kontu dezaizkioke?) garai nahastu honetan inoiz baino gehiago behar bait ditugu luma probatuak.

HILETA

Bat batean, geure lagun on, Jose Mari Etxaluze hil zaigu. Lanerako jaiki omen zan, baina ez zuan izan joaterik, Jainkoak bereganatu bait zuan.

Gizaseme ona genduan, onik bazan. Fubolari izandakoa eta pelotazale amorratua. Gerra ondoren, Eibarko berri-emale El Diario Vasco egunerokoan.

Hirurogeita sei urtez joan zaigu. Urte hauetan izan zituan lagun eta adiskide guztiek lagundu zuten azken orduan. Goian bego Jose Mari.

ELKARTE BERRI BAT?

Makiñatxo bat elkarte ditugu Eibarren. Gehienak jan-edanerako, ondoren deporteari buruzkoak, eta azkenik kultura gaiak darabilzkitenariok. Beste aldera komeniko litzaziguke, hain zuzen, baina horretara irixteari amets hutsa iruditzen zait. Horra hor geure herriaren neurria.

Hala ta guztiz ere, izanak izan, ez dugu horrenbeste elkarte artean bat ere ez, euskal izatea, jarduntzea eta irautea helburutzat duanik. Baditugu bai, bat edo beste, zer edo zer ahalegintzen diranak, baina egia esan, beste edozeinbat egin-kizun bete nahian, motz baino motzago geratzen dira sakonago behar genituzkean gaitan. Gainera, herriaren egoera ikusiaz, ezin ditezke erdal eta euskal arazoak molde berdinez aztertu, ez eta ere mahai berean erabaki.

KEZKA

C. Deportivo Eibarrek argitaratu ohi duan KEZKA oraintsu jaso dugu. Aldizkari bezala oso itxurazkoa deritzagu. Ez zaito ez humore, eta ez arretarik falta. Elkarte gutxiak eskein dezaketen aldizkaria da deportibarra. Azken aldian kuestionario bat dakar irakurle bakoitzak bere iritzia emon dezan.

Ez dut uste deportiborak haserretuko diranik hemendik geure iritzia emoten badiegu. Hona hemen: Club Deportiboa euskal Klub bat izanik, eta bere aldizkariari KEZKA baderitza, ez ote dira gutxi-ge euskerazko artikulua bi?

AMATIÑO

arratia

Inguratuten gaituezan mendiak edurpean eta Gorbearen buru ta oñiak negu-jantziz luzarorako apainduak izanik, beetan, Arratikio ibarretan udabarri-lora goixtarrak orria zabaltzen asiak doguz.

Euskaldunon poz-lapiko dan asteroko onek, guztiontzat «ongi etorri» ezpanetan dauan onek, beraren orrialdeak danontzat zabalik diran ezkerre, ezin itxi dot izkutuan eskutartearen dodan argakia (fotografia) ta jabearen irudi bizia ta izatea.

Norberaren kolkoari itaunka diranen batzuk izango dira mutil gazte irakurleen artean, emen agertzen dan neskatillaren barri jakin gurarik, eta emen dokakizue, euskalgazteriantzat indarra ta kemena izango dalako ustez.

Neskatilla, Puri Ipiña dogu, Arantzazugoitiko etxaguntza zabaleko etxandera, eta ondoan dauan laguna, Belarra, lugin-tza-lanak leundu ta bigunduteko dauan adiskide zintzoa.

Urte batzuk leenago, gaur egun doguzan neska arroputz askoren an-

tzeko laprastada errezduna izan zan euskeraren tokia erdereari emateko.

Guztion zorionerako, baiña, lozorroan bizi izan jakon barren-arraren zirikatzeak itxartu eban, eta, Euskalerrirangana keza larriak jota bizi da. Anai-arreba euskaldunen arteko erderaren durundua mingotza da beraren belarrietan. Euskerrea garbitu ta osotuten oaleginduten da eta iñongo irakasleren laguntzarik barik ikasi dau gure erara idazten. Burgosen eta Segobian izan zanean, azalik bako idazki agiriak bialdu eustazan euskera gozo apalez egiñak, eta ez dot esanbearrik zelakoa izan zan Gipuzkoako Arantzazutik bialdu eustana, Gipuzkoa osoari Aitzkorriko aize garbiaren bidez mosu emotera joan zan batean.

Zeruko Argia onentzat arpidedunak egiten diardu, norbaitzuk egin dauz eta aurrerantzean be arduratu dala itza emon deusku.

Laburki azalduta, orrelakoxea da gure Puri Ipiña. Euskal arima ilbainik dabentzat eredu bizia izango alda.

EUSKALDUN OSO BAT

BETIKOTASUNARA

Gure errietan bizi dira oraindiño euskaldun uts-utsak diran banaka batzuk erderearen agin zorrotzari euskerarik emon barik ilgo diranak.

Onangoa izan da Paula Olabarri be (G.B.). 83 urte bizkarrean, eta geientxuenak Areatzan (Villaro) erri erderazalean emonarren, bein be ez zan aalegindu arrotz-izkuntza ikasteko. Bilbaon emon dau azkenarnasa euskeraren bizitza gure ardurapean itxirik.

Sendi atsekabetuak lagun gaitu. Eta guk irakurleok Paula zanaren aldeko otoi bero bat Jaungoikoari. A. LANDAJUELA

errenderi

EUSKAL-ANTZERKIA

Gaur igandez, zorioneko gera euskal-teatro zaleok. Oyartzungo «Lartaun» taldea datorkigu Piarres Larzabal jaunaren lan berri batekin.

Antzerki lan berri orren izena, «Lartaun» dezute eta beronen ipuiak, belaunez-belaun gaur arteraño eldu diran ipuiak, —kantabro ta erromatarren arteko gudaketak, alegia— gai arturik, lan txukun bat egin du, pastoral antzean agertzeko. Anemenka, tartean, Larzabalen lan geienak bezela, irri lasai egiteko atalak ere ba ditu. Satan eta Ijitoren elkarriketa ta ateraldiak benetan dira far egitekoak.

Beraz, irakurle, goiz atsegin bat igaro nai badezu, gaur igandez, goizeko 11 1/2'etan zure lekua nun dan badakizu, Alameda Zinemaren.

IKASTOLA

Batzordeak dei egiten die bazkide guziei datorren ostiralean, illak 20, izango dan batzarrerako.

Batzarra, Ikastolan bertan izango da (Galtzarabardako Yantzi kalean). 7 1/2 etan leenengo deian eta 8' etan bigarrenen. Erabiliko diran gaiak auetxek izango dira: 1.—Joandun urteko erabakiak irakurri ta onartzea. 2.—Diru kontuen agerketa. 3.—Urteko gora-beeren kontu ematea. 4.—Batzorde lagun berriak aukeratzea. 5.—Bakoitzak dakazkien galde erantzunak.

Ea bada bazkide guziak txintxo agertzen zeraten.

MEZA-BERRIA

Iragarri genduen bezela, datorren ostegunean San José egunez Fatimako Amaren parrokan, Kaputxi-

noen elizan, goizeko 11'etan meza-berria degu.

Meza-berri emailea, Errenderiako Aita Xabier Zipitria gaztea degu. Poztuko giñake egun ortan Aita Kaputxiñoen eliza ederra kristau euskaldunetz zearo beteta ikusiko bagendu. Apaiz berri onek izan deza-la egun gogoangarri ortan gure laguntza ta berotasuna. Bijoakio «Otoizlari»-n irakurri berri duten otoi-tza:

«Jainko guziz boteretsu eta betierekoa, / zure eskuinean jar-azazi duzu / argitu aintzin zure baitan sortu zinuen / Jesus zure Semea / Izpiritu Sainduaren indarraz / ile-tarik ura pizturik, / eman diozkatzu etsaiak zango pean. Orotarat eda aren Erresuma / andi-araziz aren Eliza; / eta, gure betiereko Apez Nausiaren / odol eskaintzaz, / emaguzu aren grazien / errekarik edatea, / parte izan dezagun / aren zeruko ospean, / menderen mendentan. Amen».

Zorionak, bada, Aita Xabier eta Jainkoak eman deizula doai eta adore euskaldunen artean gogor lan egiteko, gu guztiok kristautasunean sendo jarrai dezagun! jZorionak baita gure adiskide on diran bere guraso ta sendiari ere!

IL DIRANAK

Aste ontan betiko joan zaizkigu, Karmen Urbietta, Ilaria Sorondo ta Agustín Urbietta, erriko famili eza-gunetakoak. jZeruan gerta bitez! Beren sendikoei gure samin-agur be-roa.

JAIOTZA

José Lakaren emazte dan, Nere Urkiak mutiko bat izan du ta bataiokan, Yeneko izena ipiñi diote. jZorionak!

ANARBE

zumarraga

ORTIK ETA EMENDIK;

Orain dala gutxi «ESCUELAS LEGAZPIKO» «saloi» edo areto bikañean idazbatzaldiko (concurso literario) sari banaketa izan genduan.

Barru guztia beterik ikusten zan.

Izan ere sariketa ortan saiatu diran guztiak benetan txalogarri ditugu, eta orregatik ainbat txalo jasoz zituzten.

Erderazko ta Euskerazko lanen sariak irabazi dituzten lantxoak «LA SALLE - LEGAZPIKO» azken alean argitaratuak izan dira.

Zorionak danori eta jarrai bide ortatik.

pasai donibane

Pozik eta atseginetz irakurri genuen gure herriko, azkeneko kronika. Joan dan astean, huts egin genuen eta asteroko lantxoak ez genuen bialdu.

Pasai Donibane kronika, dakarkian orrialdea iriki genuen eta, berebiziko sorpresa hartu genuen, herriko berriak zekazkiela ikusiaz, eta «Kepa» izenez izenpetua zetorrela.

Ea ba Kepa, zerana zerala, elkar ezagutzen degun eta zu aste batean, ni bestean, trukatzeko geran kronikatxo hauek egiten.

ANDEREÑO EZA

Ikastolak ugaritzen ari dira Euskal-errian. Behar-beharrezko bait dira, gure hizkuntza berpiztu nahi badegu, euskal eskolaz sortzea ta eukitzea. Aspaldi esan zuen, euskal idazle argi batek: «Hizkuntza ez degu museo edo bitrina batean eukitzea nahi». Euskaldun guzien ahotan entzun nahi genduke ta B. Etxeparekin: «euskera ialdi adi plazara», karraxi egiten degu.

Bainan ikastolak, arazo, prolema haundi batekin arkitzen dira: andereiñoen beharra, andereiñoen eza. Gero ta zailago da, andereiño tituludun bat arkitzea.

Irakurtzen ari zeran guraso, ixtudiente... pentsa zazu, batxilerra bukatuta, nun dagoen zure bizibidea, elburua ta ilusioa. Euskal-Herria gure zai dago, eta hemen bizi diran umetxoak ere bai.

ARRANTZALEAK

Martxoan, bajurako arrantzaleak, antxoa arrantzan asi dira. Lehendabiziko egunetan, eguraldi txarrak ziralata, oso gaizki ibili ohi dira herriko arrantzaleak.

Egaluze edo atunaren arrantzak negu aldean bukatuta, Terranobatik etorritako bakailotako baporeak, des-kargatzen ibil izan dira. Orain, diogunez, antxoa arrantzan asi dira.

Arrantza onak izan ditezela!

ARANTZA SEIN-EN OHARRA

Arantza Seinek, oharra edo abixu hau eskatzen digu, Z. ARGIAN agertzeko: Berak duen emakumeen pelukeria, zuzenbide berri batera aldatu duela (lehen dakizutenez, MEI-PIN zuen), ta bere bezero (cliente) guztiak huts egin ez dezaten, hemendik aurrera, honera zuzendu ditezela: Lezo-Bide 3-1.º

ERIoTZA

Joan dan hilean (Otsailak 13), akzidentez, 26 urte zitularik, Julio Juan Gama hil zan.

Allerru esku-baloiko atezai zan, eta lehen, korrikalari ona izana da.

Jaungoikoak bere atsedenean har dezala, ta zuri, irakurle, otoi-tz bat eskatzen dizugu.

Bere emazte M. Lourdesi, eta Ramona ta Manueli, aitagiarrebak, bere samintasunean laguntzen diegu.

JAIOTZA

Alvaro Navajasen emaztea dan, Ana Mari Laboak, bigarren alaba izan du. Kristautzerakoan, Monika jarri diote, izenez.

Beste euskaldun berri bat izan degula, ziur gaude; eta gurasoak euskeraz erakutsiko diotela, baita ere.

Zorionak!!

EZKONTZAK

Elizondoko eliza Nagusian, Jose-txo Arbona, herriko gazte jatorra, eta Kristina Lasa, Elizondoko nekati-lla xarmanta, ezkondu ziran.

Laster ezkonduko dira: Joxe Antonio ta Manueltxo Emazbel, Erre-rako gazteekin.

Zorionak danoii!

INALURRETAK

idiababal

APAIZ BERRIA:

On Javier Aramburu, Bergarako semea eta Araozen apaiz zegoana, gure errirako izentatua izan degu, Ongi etorri Javier! Kristau bezela nolabait antzean ibilli bagera ere, orain bi apaiz gazte oen laguntzaz gure bizitzari aztertu bat eman bearrean gera nai ta nai ez. Laster nabarmenduko dala uste degu errian zuen lana, batez ere gazteen artean.

TXISTULARIAK:

Txistulari talde berri bat sortu zaigu errian, eta geiago ere ikasten ari dirala ikusi degu, neska ta mutil sailla, Nuzario, gaztea, erakusle dutela. Aizpagarria benetan zuen jokabidea! jarraitu orrelaxe! euskal erriko oitura eta soinu ederrak indarean jarrai dezaten. Gure zorion beroak ikasle eta erakusleari.

BERTSOLARIAK:

Deba ta Leniz ballaran antolatuta dute bertsolari txapelketa. Amabi bertsolari izan dira bertan kantari eta Arrasate aldean ez du jendea asarre egon bear. Zumayan, Urola ballarakoentzat antolatuta dute ill onen 19 eta 22'etako. Eta Goierri ballarako noiz? Gure Goierri ontan ez ote du iñork ausardirik izango orrelako txapelketa jator bat antolatzeko?

Iñun bersozaletasunik bada goier-rin badala aitortu bear eta bertsolari gazte asko dirala neurtzeko gogoz, iritzi zaigu belarrietara. Gure ustez jendearen gogoko gertatuko litzake orrelako txapelketa bat eta Beasain edo Ordizi ez lirake izango puntu txarrenean antzoki edo zine bikainak dituztelako onelako billeratako. Ara or euskal zaletasuna piztu eta geitzeko ekin-tza bat.

AXARI

Real Sociedad Atco. bilbo.

Bilbaon eta Donostian, Bizkai eta Gipuzkoan, igandea au ez da nola-naikoa. Goiz-goizetik, Donostiara daramakiten bideetatik autobus, berebi-til ta trenak arkituko dira. Bizkaitarrak zuri-gorri margoz beteak: aterki eta ikurrin zuri ta gorriak eskuetan, txapela gorri ta zuriak buruetan. Eta ori bai: zalaparta eta poztasuna biotzetan. Egun atsegin bat izango da Donostian. Parte-Zaerreko larogei bat eta jatetxek, jen-

—Lagun, partidua asi arte. Gero, nerbioak ateratzean, ikusiko degu. Martin Artajo, espainiar ministroa izan zanak, gauza bat esaten zuan: «España eta Portugal en arteko futbol partidu batek, diplomatikoe bost urteren buruan egin dituzten lanak ondatzen ditu». Emen ere tankerako gauza bat pasatzen da.

Baliteke, baiñan emen, partidua bukatu ondoren, danak lagun gera berriro. 7.000 bizkaitar beti 7.000 lagun onak izango dira gure artean. Eta Realek zelai berria egin ondoren nai degun guztiak ondo sartuko gera. Ez aal da ola, Etxaniz jauna?

—Bai noski — dio Realeko sekretarioak —. Orain ori pentsatzea ez ditekana da. Ulertzen dan bezela, orain sarrerak leendabizi emengo jendeari opa bear dizkiogu, eta gero bilbotarrei. Aurten 10.000 eskatzen digute Bilbotik, baiñan Atotxa oso txikia da.

—Joan dan urtean, Real Sociedad-A. Bilbao partiduan, 25.371 lagun bildu giñan, eta aurten, R. Madrid etorri zanean, 25.255.

—Zenbat lagun bildu lezake bere barruan?

—Joan dan urtean, Real Sociedad-A. Bilbao partiduan, 25.371 lagun bildu giñan, eta aurten, R. Madrid etorri zanean, 25.255.

—Ez aal duzue sarrerarik?

—Nai ditugun neurrian ez. Emen Atotxara sartzeko txartel bat trofeo galanta da. Amabost milla bizkaitarrek Atotxan sartu nai dute, baiñan guk oso txartel gutxi ditugu. Iru edo bost milla bakarrik. Eta sarrerarik gabe joaten danak ez du Donostian arkituko. Partidua irratididez segitu bearrean ikusiko dira. Beste agentzi edo lagun bidez beste bi milla bizkaitar sartuko dira, nere ustez.

—Zazpi milla bizkaitar Atotxan. Baiñan... lagun ala ez?

7.000 bizkaitar Atotxa barruan Eta 2.000 kanpoan

Xabier Arcelus

—Ez aal dira geiegi?

—Aal ditugun guztiak sartzen ditugu.

—Egia esanaz, ito zorian egoten gera.

—Oso lasai ez, egia da. Baiñan orain, radioemisora bidez jendea obeto banatuko degu, futbol-zelaiara saltatu ez dedin.

Zelai berria egitean, 4.000 berebi-llentzako utzi-toki bat antolatuko degu.

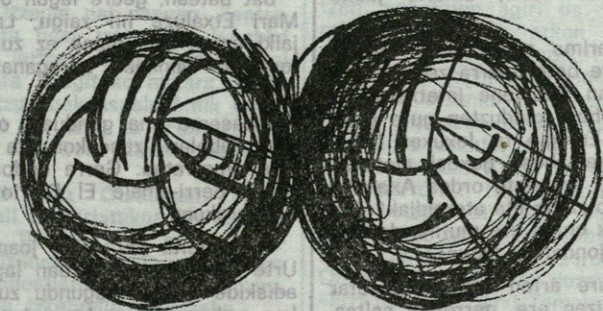
—Nun izango da zelai berri ori?

—Bariante bide ta Anoetako belodromo atzean egongo da, zezen-plaza berria bezela.

—Zenbat lagunentzako izango da futbol-zelai berria?

—35.000'rentzako, gutxi gora-be-
era.

Orduan gure bizkaitar lagun guztiak ondo egongo dira gure «Atotxa-berrian». Baiñan datorren igandean, piska bat estutuaz oraindik, ogeitabost milla euskaldun lagunok Real eta Atleti bizkortuko ditugu.

—Bestela, multa galanta, orain dala urte batzuk bezela.

—Eta berebillak uzteko tokirik ba aal dago?

—Ez, ori zaillagoa da. Nere lagun batek, joan dan urtean, berebilla Loiolako zubian utzi izan bear zuan.

SOBERANO

Ai... ta alako
gizonentzat,
ala ere!

GONZALEZ BYASS

BAI, EDARI APARTAI

Bodegón

Alejandro

Alejandro'ren Bodega dago Donosti'ko txoko baten, bein ezagutzen dutenak zintzo dakite aruntz joaten. Nai dan aukera ba-dezu beti jaten bezela edaten, oberik ezin arki ditek merke ta ondo ematen.

Fermin Calbetón, 4
DONOSTIA

Muebles

Inchausti

Lasarte'n dagon etxe on batek eskeintzen dizu ostatu, an dauden gauza zoragarriak bixitatzeraz prestatu. Apain, dotorez, berdiñik ezta; iñola ezin puskatu, MUEBLE bearrez baldin [bazera INTXAUSTI'NEAN eskatu.

Estación, 19

Urrutizkiña: 97580

LASARTE

BAR - RESTAURANTE

bartolo

(Sabino Ceberio)

Amaiketako, bizigarri ta bazkari berezienak

Fermin Calbetón kaleko 38'an. Urrut. 11.743. DONOSTIA

✱ eliza bizi da ✱

«LOS RIOS» :

GURE MISIOAK

Denok dakigu zeintzuk diran «Gure Misioak» esaten diegun oiek. «Los Rios» izenarekin artzen ditugun lurralde oietako bat ondo estudiatzeko? Izango ote lukete adorerik, ondorenean, bear diran eraketak egiteko, erri oien aurrerapenerako?

Galdera aundi ori egiten zuan Dn. Vitor Garaigordobilek. Galdera ori egiten zien iru probintzi autako kristauak.

Galdera orren arrazoi-bidea, auxe da: Erri beartsuak dauzkutela beren gain eta ez dala naikoa oieri «zeruko ogia» zabaltzea, lurrekoa ere eman bear zaiela.

Ogi-exkaxi ori, au da, personari dagokion biziera baterako bear diran gauzen exkaxi ori, bi aldetatik sortzen da errietan: Lurra beartsua izatetik eta lantzen ez jakitetik. Bietakoak ba-dera, gure mixiolariak beren gain dauzkaten errietan, bai berenez beartsu diranak eta bai lantzen ez dakitelako beartsu diranak.

Nork abiarazi aurraperen-bidean jende oiek? Nork eman egokiera, lurrari berea kentzen ikasi dezaten eta etekin ori berriz lantzen (industrializatzan) jakin dezaten?

Gure mixiolariak uste dutenez, lan ori ez dezakete berek egin, ez dagokielako eta ez dakitelako. Ez dagokie, beren lana «zeruko ogiaren» zabaltzea dutelako, bein batean Apostoluak zioten bezela: «Guri berri-onaren zabaltzea dagokigu eta ez beartsuei ogia zabaltzea. Aukera ditzagun laguntzaille batzuk, lan au egin dezaten». Ez dakite, gainera; aiek ortarako preparatu ez diralako. Aiek ez dute ikasi lurra lantzen, ikusi egin dute, onenean ere. Ez dute indutria zer-nola jaso ta aurreratut bear duan ikasi. Orregatik, berek bakarrik ez dezakete eginbear ori bete.

Nork egin? Ba-da zeñiek egiña.

aturrararen, amaika asmo eder eta egintza jatorren sor-leku dan ortan, batzar bat ari da. «Los Rios»ko mixiolariak eta aieri emendik laguntzen dieten beste norbaitzuk daude bildurik. Ba dira apaizak, mojak, apaizgaiak eta baita, ba dira ere, kristau soilak batzar ortan.

Atera da uk lantxo ontan aitatzen degun gai au. Esan ditu bakoitzak bereak. Ikusi da garbi, batez ere, kristauen lana dala mixio-alde oieri beren aurrerapidean laguntzea. Eta galdera bat sortu da denen atotan: Uste aal dezakegu, lan ori beren gain artuko dutela gure eliz-barrutietako kristauak?

Eta galderaren ondorengo isillaldian, jaio da erantzuna. Erantzun laburra, baiña erantzukizun aundikoa Ala erantzun dute, an dauden kristauak:

«Bai. Gure kontu». Itz oiek jaso zituan norbaitek, ala dio gero: «Xoxokeria dirudike; baiñan neri une aundi bateko testigu nintzala iruditu zitzaidan».

Bete bitez itzak eta gerta bedi igarle, «une aundi bateko testigu» izan zala iruditu zitzaiona.

JOXE MARI ARANALDE

ENTZUN DUANA

APAIZENGATIK:

Gauza on asko entzun ditu apaizengatik; eta batez ere, ango gotzai jaunari entzun dizkie itz atsegiñak. Zer esan ote zizkien Juan José Bernal Arzobispoak? Ala dio gure Gotzaiak onengatik: «Maite-mindua degoala dirudi gura mixiolariakin».

Zisneros Gotzai Jaunari, berriz, beste au entzun dio: «Oso gusterago nago apaiz euskaldunekin. Eskerra besterik ez daukat auentzat. Seminarioa oso ondo daramakite, soseguz eta egokieraz».

Maya gotzai jaunak ere, guzia aitortzen diela gure mixiolariari esaten digu Argaya jaunak. Eta askenik, Ekuadorko beste Arzobispo baten itz auek dakartzi gure Gotzai Jaunak: «Oso ondo ikusiak daude alde guzietan, preparatuak daudelako eta apaiz trinkoak eta ondo zailduak diralako».

Ango gotzaiei emengo apaizengatik olako gauzak entzunik, ez det uste asarre etorria izango danik gurea.

APAIZEI:

Gauza asko entzungo zizkien, batzar asko egin dituta aiekin; baiña nabarmenenak gelditu zaizkio nunt bait buruan eta auek jasotzen ditu bere egunkarian.

«Orkoari arpegirik ez emateagatik aldegin degula onera esateak, ematen digu miñik aundiena», esan diote. Miñ aiek eta miñ emangoak! Ori da guzia.

Gaiñera, kezkatuak daudela esan diote. Kezkatuak, ordezkorik ageri ez dalako eta arturik daukaten lanak gero ta ugariagoak diralako eta gero ta korapillo geiago sortzen zaizkielako.

ANORGA

IKUSI DUANA

«Ori gotzai alea da Dn. Vitor» jartzen du bere egunkarian Argaya Jaunak, gure mixiolarien gotzai bakararangatik. Zer ikusi ote dio?

Zera: Maitasunez bere apaizak egin zioten palazioa, estatuari uzten diola; eta etxe-bizitza batera dijoala bizitzera. Bere apaizen nagusi ez-baiña, serbitzari dala. Ez daukala apaizen gaiñetik jarri bearrik, egin bear dana egiteko...

Ikusi du, baita ere, Dn. Manuel Sesma zanaren illobian beti loreak ba-daudela eta argiak ere ez dirala ifioiz itzaltzen, ango jendeak santutzat daukalako.

Ikusi du ere, emengo gauzekin oso kezkatuak daudela, bai apaiz, bai moja eta bai besteak. Bein eta berriz jartzen du ori gure Gotzaiak bere egunkarian.

Ez genduan gutxiagorik espero!

Ikusi du ere, nunai eleiza berriak jasotzen dituztela gure mixiolariak; baiña ez eleizak bakarrik. Oien ondoan eskolak dijoatzela, eunka ta millaka gazteentzat, bai neska eta bai mutil. «Gizona ogi utsetik» ez baita bizi, baiña ez ogirik gabe ere.

Orrelako asko ikusi du egiñik, erdi-egiñean eta egin asmotan. Orregatik iruditu zaio lan aundia. Eta orretxegatik artu, du beretzat eta guztiontzat erabaki nagusi au:

«Bultzada bat eman bearra daukagu gauza oni».

JOXE MARI ARANALDE

«BAI, GURE KONTU»

«Gai izango ote lirake gure kristauak, gure Donostiako, Bilbaoko eta Gazteizko kristauak, «Los Rios» izenarekin artzen ditugun lurralde oietako bat ondo estudiatzeko? Izango ote lukete adorerik, ondorenean, bear diran eraketak egiteko, erri oien aurrerapenerako?»

Galdera aundi ori egiten zuan Dn. Vitor Garaigordobilek. Galdera ori egiten zien iru probintzi autako kristauak.

Galdera orren arrazoi-bidea, auxe da: Erri beartsuak dauzkutela beren gain eta ez dala naikoa oieri «zeruko ogia» zabaltzea, lurrekoa ere eman bear zaiela.

Ogi-exkaxi ori, au da, personari dagokion biziera baterako bear diran gauzen exkaxi ori, bi aldetatik sortzen da errietan: Lurra beartsua izatetik eta lantzen ez jakitetik. Bietakoak ba-dera, gure mixiolariak beren gain dauzkaten errietan, bai berenez beartsu diranak eta bai lantzen ez dakitelako beartsu diranak.

Nork abiarazi aurraperen-bidean jende oiek? Nork eman egokiera, lurrari berea kentzen ikasi dezaten eta etekin ori berriz lantzen (industrializatzan) jakin dezaten?

Gure mixiolariak uste dutenez, lan ori ez dezakete berek egin, ez dagokielako eta ez dakitelako. Ez dagokie, beren lana «zeruko ogiaren» zabaltzea dutelako, bein batean Apostoluak zioten bezela: «Guri berri-onaren zabaltzea dagokigu eta ez beartsuei ogia zabaltzea. Aukera ditzagun laguntzaille batzuk, lan au egin dezaten». Ez dakite, gainera; aiek ortarako preparatu ez diralako. Aiek ez dute ikasi lurra lantzen, ikusi egin dute, onenean ere. Ez dute indutria zer-nola jaso ta aurreratut bear duan ikasi. Orregatik, berek bakarrik ez dezakete eginbear ori bete.

Nork egin? Ba-da zeñiek egiña.

aturrararen, amaika asmo eder eta egintza jatorren sor-leku dan ortan, batzar bat ari da. «Los Rios»ko mixiolariak eta aieri emendik laguntzen dieten beste norbaitzuk daude bildurik. Ba dira apaizak, mojak, apaizgaiak eta baita, ba dira ere, kristau soilak batzar ortan.

Atera da uk lantxo ontan aitatzen degun gai au. Esan ditu bakoitzak bereak. Ikusi da garbi, batez ere, kristauen lana dala mixio-alde oieri beren aurrerapidean laguntzea. Eta galdera bat sortu da denen atotan: Uste aal dezakegu, lan ori beren gain artuko dutela gure eliz-barrutietako kristauak?

Eta galderaren ondorengo isillaldian, jaio da erantzuna. Erantzun laburra, baiña erantzukizun aundikoa Ala erantzun dute, an dauden kristauak:

«Bai. Gure kontu». Itz oiek jaso zituan norbaitek, ala dio gero: «Xoxokeria dirudike; baiñan neri une aundi bateko testigu nintzala iruditu zitzaidan».

Bete bitez itzak eta gerta bedi igarle, «une aundi bateko testigu» izan zala iruditu zitzaiona.

JOXE MARI ARANALDE

BATIKANOAN BRASILGO "LIBURU BELTZA" ARTUA IZAN DA

Lurralde artako 245 gotzaietatik, 15 bakarrik agertu dira Gobernuaren alde

33 orrialde dituan liburu bat eman izan da Batikanoko «Justitia et Pax» izeneko Batzordearen lantzean. Liburu onek Italia, Frantzia ta Belgjako 61 erri-gizonen izenpea darama ta beronen izenburua: «Terror y tortura en Brasil» da.

Batikanoko Batzordearen leendakari, monseñor Maurice Roy, Quebeco kardenala da. Onek esan digu liburu artzerakoan: «Paulo VI» garrenak oso arreta aundiz artzen eta aztertzen du Brasilgo Elizaren egoera».

Oraintxe egun gutxi Erroma agertu da, Brasilgo Recife Artxapezpiku dan Helder Camara jauna ta bere ikusaldi orretan VI garren Paulo, Aita Santua, Brasilgo alde aietan jaiki dan «indarkeri-erasoa»-ren jakifnean jarri du.

Batikanok bialdutako bere orde-

kari bat an ibillia da, bertako 245 obisporekin itzegiten. Auetatik 15 bakarrik arkitu ditu, ango Gobernuaren alde daudenak. 45 gotzaiak, Helder Camararen ekiña begi onez ikusten dute. Beste 190 gotzaiak ezker-aldera jotzen dute, Gorabeera auek, Ameriketako aldizkari dan TIMESEK ematen dizkigu.

Elizaren biotz-biotzean nolabaiteko iraulketa somatzen genduan; baiña ez genduan uste olaifeko indarrik artuko zuanik, esan digu «Justitia et Pax» izeneko batzordean idazkari degun monseñor Gre-millinek.

«Orain konturatzan gera, dio berak, Moskuko komunistak ere, zenbait katoliko iraulzaileak baiño gutxiago jotzen dutela ezker-aldera».

PYRESA

TRANSPORTES azkar

ERAMAN - EKARRIRAKO KAMIOI AUNDIAK

Barcelona, Zaragoza, Valencia, Madrid, Oviedo, Gijon.

Donosti'tik egunerok:

Iruña, Bilbao, Gazteiz, Jerez de la Frontera, Cadiz, Alicante, Murcia, Cartagena, Granada, Almeria'ra.

Astean iru aldiz:

Sevilla, Lugo, Coruña, Orense eta Vigo'ra.

Eustasio Amilibia, 13 ta 14 - DONOSTIA

Tefnoak.: 25.457 eta 26.987

1.896

1.969

GIPUZKOA'KO PROBINTZI ERATETXEA

(Caja de Ahorros Provincial de Guipúzcoa)

Zure diru bearretan gure «PRESTAMEN SERBITZARITZA»z (Servicio de Préstamos) balia zaitetz

Zure Arrantz-Ontzia erosteko edo obetzeko

Zure baserria erosteko edo obetzeko

Aberea —azienda— erosteko edo obetzeko

Baratzeko frutuak obetzeko

Jakindean jarri zaitetz Donostia'ko gure 12 ofizinetan eta Probintziako 63 sukursaletan

FUNCOR, S.C.I.

BENETAKO BASERRITARRAK BEAR DITUTZEN MAKINAK

BIRRINTZALLE - ERROTA - NAASTALE

ZERRA - URAGA - URASKA

EUROPA'KO AUERRERALDEUNI'K ONENAK, AMENGO NEKAZARIENTZAT

ADI TA OROI EZAZU

F U N C O R

AZKAR BEZIN ONDO

ELORRIO

Vizcaya, 114

OLANDA-TIK AIZARNA-RA (I)

Gaztañagak

OLANDARRAK ETA EUSKALDUNAK

Joandako udaran, igande-arratsalde bat. Bost gizonezko irten ziran berebilletik Aizarnako enparantzan. Getariko sekretario jauna inguratu zitzaizkion, etxe-atarian nengoala jkusi-ta: «Gazte au Olandakoa da eta euskeraz ikasi nai luke. Ortarako, toki paketsua nai du eta dana euskeraz itzegiten duan erria».

Ala, biaramon goizean etorri zan berriro eta bertan gelditu. Bere izen-abizenak, TJARK KRUIGER dira. Aizarnan bete ditu 23 urte. Izkuntzalaria da bera, LEIDEN-GO Ikastetxe Nagusian ari da izkel-jakintza ikasten. UHLENBECK jauna du bere irakasle, abizen bereko euskal-zale ospetsuaren illoba; onek eragin dio gure izkuntza ikastera.

Geroago etorri zitzaion emaztea. Bere ikasketa luzeak egiña da au ere, «Sikolojia» berezik. Eta gaiñera, bere gogoz eta bere lanetik ordainduta, «organista» ikasten ari da, musika-zalea denez.

Bi illabeteko txangoa egin zuten Aizarnan. Bitarte ortan zenbat eta zenbat gai erabili ez ote genituan gure izkeltaldietan! Bikote argia,

kezkatua, ikas-zalea; iritzi zuzen eta zabaleko bikotea, atsegiña.

—Zer iruditu zaizu, Tjark, gure lurraldea?

—Orain urte batzuk Andaluzi aldean ezagutu nuan. Orregatik, Euskalerria ere aren antzekoa izango zala uste nuan: eguzkitsua eta legorra. Dana arriturik gelditu naiz, euskal-lurra ain ezea eta polita arkitu dudanean. Gurea baiño menditsuagoa da askoz ere, eta ez da gurea bezain otza eta euritsua.

—Beste zerk arritu zaituzte leenbiziko begiratuan?

—Etxeen egiturak, Batez ere, baserrienak, Suizako etxeen antza arkitu diegu beren zurezko egiturak. Baita «baserri-elkartea» ere arrigarririk gertatu zait. Ez nuan uste emen arkituko nuanik. Oso ondo iruditzen zait Aizarnan burutzen ari duzutena.

—Egonaldi onen buruan, zer giza-modu arkitu gaituzte euskaldunok?

—Nik ezagutzen nituan espainiarrengandik oso bereziak, bizizo bes-

telakoak arkitzen zaituztet. Egia, nik Andaluziako bakarrik ezagutzen nituan. Aien aldean isillak, itz gutxi-koak, zurikeri-gabeak ikusi zaituztet. Arrotzei arrera ona egiten diezute nabaitu dut; aurrenetik otz antzean bezela. Baiñan bereala konfiantza artzen duzute; ortik aurrera-koan leialak eta atsegiñak. Nere ikasi-bearrak zirala-bide, ez dut ordu askorik izan jendearekin izketaratzeko. Ala ere lagun on asko egin dut.

—Ikusi dituzuten oiturei buruz, zer esango zendukete?

—Jende alaiak arkitu zaituztegu. Aizarna ez ezik, Arrua, Zestua, Azpeiti eta Zarautz ikusi ditugu jai-egunez eta... beti jaietan eta festan zabilatzela iruditzen zaigu. Guk Olandan ez daukagu olakorik. Oso gizartekoiki, lagunartezale arkitu zaituztegu.

—Esango aal zendukete noiz eta nun izan dituzuten egonaldi ontako ordurik atsegiñenak?

—Zalantzarik gabe esateko, «astojana» elkarrekin lagunartean egin genduanen. Egun ori arte ez zitzaigun bururatuko ere astorik jan zitekeanik. Eta orra Aizarnan egin astojana! Oso gozoa zegoan. Danetan onena, ordea, ordungo lagunartegiroa. Ogei ta amar laguneko taldea giñan, noski; danak jatun onak, danak alaiak. Gaiñera, ainbeste abesti eta dantza! Guk Olandan ez deza-kegu olakorik egin.

—Zeri zor zaiola uste duzu desberdintasun ori, jendeen izaerari ala bestelako giroari?

—Izaeraz ere bakartiago izango gera Olandarrok Ba da, beraz, izaeraren aldea. Baiña baita ezierarena ere: teknika aurreratuak berekin dakar lagunarte otzagoa.

—Nola arkitu duzute gazteria?

—Askorik aritu gaitu emengo gazteen jatortasunak. Neska-mutillak arteko jolasak eta artu-emanak, batez ere. Neskak eta mutillak elkarrekin taldean adiskidekiro ikustea, bizirot atsegin eta bitxi gerta zaigu. An, esate baterako, oso gaxterik asten dira binaka; ez dago, beraz, taldeka ibiltzeko oiturarik. Alde ortatik oso garbiak iruditu zaizkigu gazteen artu-emanak.

—Beste ezerk arritu aal zaituzte?

—Bai. Ezagutu ditugunengan eta ikusi ditugun tokietan euskal-kezka, erri-kezka nabaitu dugu: jabetzen dira, konturatzen dira euskaldun dirala eta euskaldun iraun nai dute. Ala agertzen da itzetan eta abestietan.

—Batez ere zuk, Krista, musikari

orrek, zer diozu abestiei buruz?

Krista-k:—«Itzak ez ditut ulertzen. Doñuari dagokionez, Rusiakoan antza artzen diet. Bestalde, arrigarri gertatu zaigu biori, euskaldunek abesti asko dakizkituzela. An oso gutxi dira abestiak buruz dakizkitenak. Gaiñera, ezdarri oneko asko nabaitu ditugu eta ondo abesten duzute.

—Eta gure jolasak? Gutxi ikusi dituzute, baiña, gain-iritzi bat.

—Ez genduan bein ere ikusi pelota-jokurik. Pozik eta atsegiñez ikusi ditugu Zestuko pelota-partidu batzuk. Eta ez da gure adiskide Andoni, «Aizarnako Txikito» ikusten gendualako bakarrik.

—Tamalez, euskal dantzariak ikusteko erarik ez duzute izan. Zer iruditu zaizute, ikusi duzuten pixka ori?

—Dantza alaiak eta biziak. Urrengo urtean geurok ikasiko dugu dantzan.

Krista-k:—«Dema edo idi-proba ikusiko nuke pozik».

—Ea urrengo urtean izaten duzuten ikusteko era. Eta zezenak?

Tjark:—Zezenak toriatzea, bai; polita da, ba du bere «arte» edo zera berezia; baiñan ala zauritzea eta iltzea, ori gorrotogarri iruditzen zaigu. Eta, gaiñera, ez dugu ulertzen, euskaldunen artean nolaz-dagion ainbesteko zaletasuna zezeneta-rako.

—Ondo iruditzen ez zaizuten beste zerbait?

Krista-k:—«Bai, emakumeen bizi-ara. Etxeari eta etxeko lanei lotuegia iruditu zait. Neri beintzat. Neska-kame xamar bezela-edo...»

—Egia diozu, etxeari lotua esatean. Geiago oraindik, lan gogorretan asko jardun oi da. Baiña ala ere ez dut uste neskame danik. Geien-geienetan izenez ez ezezik izanez ere «etxeko-andre» dala esango nuke. Gaiñera, euskal-emakume geienak ez dute uste neska-kame diranik.

Krista-k:—«Ez dute usteko, baiña. Ez ote da orrelakoxe eziera artu dutelako?»

—Ala da ori ere. Baiña aberastanun aldetik ainbesteko aurrerapenik ekartzen ez baldin badu ere gizartearentzat, ez aal zaizute iruditzen etxeari askoz giro goxogoa erasten diotela?

Tjark:—Ezin ukatu. Gizonezkoentzat beintzat atsegiñagoa da onela etxeko biziara.

—Goxoz, emakumearentzat bera- rentzat ere geienetan goxoagoa dala esango nuke.

Krista-k:—Egia, ori ez ditek uka- tu. Guk Olandan daramagun biziara egiñaz, ez ditek emen Aizarnan bezelako otordu goxorik jan egunero.

—Gauza geienek bezela, arazo onek ere berekin dituala aurea eta atzea.

KANTAK

Joan dan astean, Narbaitz, Bayonako kanonigoaren omenez artikulua eskribitzean, ez nuan asko pentsatzen aste onetan ere, beste bat egin bearko niola.

Artikulua goizean entregatu eta eguerdian etxera irixtean, «Gure Herria», Baionako errebista famatuaren aizkenengo numeroa. Bertan lan bat, luzea oso, P. Navek'k firmatuta. Esan ditek lan onek betetzen duala errebista osoa.

Beste aldean ere esaten duten bezela, erderaz dago, au da, prantsesez. Bere titulua onela euskeratu genezake: Euskerazko kantuen gorakada edo akabera.

Pierre Navarre, Narbaitz kanonigoak erabiltzen dituan ez-izenetatik bat da. Merez luke benetan oraingo esturio au prantsetik euskerara aldatzea.

Euskalerriko gazteri kantariari eskeiña dago era bat. Gauza batek arritu nau. Gaurko euskal kantu berri giroaz Narbaitz-ek duan ezaguera. Ez det izenik eman nai. Danak esaterik ez nuke, eta ez det nai inorrek in faltatu.

Narbaitz-ek ere ez luke nai inorrek in uts-egin. Gu, zaarrok baño askoz minberagoak bait dira gazteak. Gaztetasunaren ager- kai bat da ori. Kontuz eskribitu bearra dago gazteez egiten de- gungean.

¿Zer dio Narbaitz eskritore ospetsuak?

«Erri kantari bat, baita desesperazioz kantari ari bada ere, es- perantza galdu nai ez dun erria da».

Orra or Baionako eskritorearen lenengo itzak.

Ortik aurrera, berealaxe goiak arrapatzen ditu. Makiñabat pen- tsakizun sakon agertzen dizkigu. Danak artikulutxo ontan ez dago esaterik eta ezta gutxiagorik ere, baiñan gaurko gure kantu be- rriaren kargua dutenak, egitez edo afizioz, pentsatu aal-izatekoak dira danak.

Kantua izan bait da beti gure izkuntzaren eskolarik bikaiñena eta iraunkorrena.

Kantuk elkartzen gaitu euskaldunok. Bai Euskalerrian eta as- kozaz geiago oraindik Euskalerritik urrutit gaudenean.

Gerra-gizonek, alderdi guzietako gudari taldeek askotan men- peratu dute gure erria. Baiñan soldaru auek danak baiño askoz txarragoak, gaur egunean mundu guzitik ondatu nai gaituzten kantu arrotzak.

Uolde orren kontra, gaurko doñu berberak erabili az asmatu ditu gure erriak inundikako kanta berriak. Uolde baten kontra beste uoldea. Euskerazko geldi ezin alako kantu berrien ur-bolara.

¡Arrigarritzko erria gurea!

Baiñan, zeñen erantzupide ikaragarria, nolako erresponsabilida- dea gure kantuen kargu dutenena.

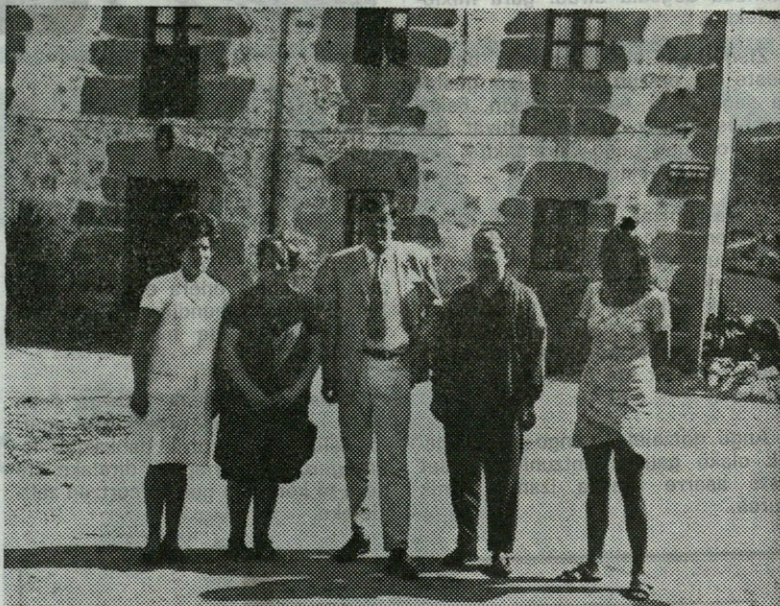
Gure erriaren soñu zaarrek ez ditzagula beintzat gure kulpaz galdu. ¡Gure erriak, bere bereak, aspaldidanik sortutako doñuak!

Jose Olaizolak ill aurreko egunetan esan zidan bezela:

«Zarretik sortu oi da landare berriya.

Zaar ta berri alkartuz Or Euskalerriya!»

Jose de Arce

Aizarnako plazan, ezker-eskubira:

Mari Tere Lizarralde, bere ama Juakina, Tjark Krui- ger, Gaztañaga eta Krista, Tjark-en emaztea: Olandarrak eta Euskaldunak

Aizarnako eliza eta plaza (Linazasororen argazkia)